

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Svenska- mitt nya språk

*En kvalitativ undersökning om lärares och elevers
uppfattning om faktorer som påverkar
andraspråksinlärning*

**Monika Dabrowska
Barbara Zabrzenska**

Uppsats:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kurs LAU 925 Metod
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT14
Handledare:	Lina Larsson
Examinator:	Staffan Stukat
Rapport nr:	

Förord

Vi skulle vilja framföra ett varmt tack till alla de personer som har bidragit till vår uppsats. Ett stort tack till de lärare och elever som har ställt upp på intervjuer och gett oss en intressant analys och en inblick i SFI-inläringen. Vi vill även särskilt tacka vår handledare, Lina Larsson, för all hjälp och allt stöd som hon har gett oss under vår arbetsprocess.

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Ht/2014
Handledare: Lina Larsson
Examinator: Staffan Stukat
Rapport nr:
Nyckelord: *språkets funktioner, SFI, andraspråk, påverkansfaktorer, Vygotskijs socialkulturella perspektiv på lärande.*

Dagens samhälle har blivit alltmer mångkulturellt. På grund av olika orsaker flyttar människor till Sverige. Några vill ha ett bättre liv, några vill börja något nytt, några är tvungna att fly från sitt hemland, men det är en ny fas för dem som har kommit hit. Nya möjligheter, nya planer, nytt hopp blandar sig med en stor oro: Hur kommer jag att klara mig i detta helt nya och främmande land? En resa mot att lyckas börjar ofta med svenskaspråksinläring. För de invandrare som vill lära sig svenska erbjuds språkundervisning inom SFI - svenska för invandrare. Är det lätt att lära sig det nya språket även om man får en sådan hjälp? Vilka faktorer är mest betydande och påverkande för andraspråksinläring?

Syftet med vår uppsats är att undersöka vad både SFI-elever och SFI-lärare anser är de viktigaste faktorerna som bidrar till språkinläring och utveckling inom ramen av SFI. För att svara på de frågor som ligger till grund för vår uppsats har vi använt en kvalitativ undersökningsmetod och semistrukturerade intervjuer. Vi har valt att genomföra vår undersökning i tre SFI skolor i Göteborg och intervjuar tre verksamma lärare (som undervisar svenska för invandrare spår C och spår D) och elever (spår D) som undervisas av dessa lärare. Eftersom vi anser att det är viktigt att fokusera på elevers syn på svenskainläring inom SFI består vår undersöknings grupp av 40 elever. Eleverna vet ju bäst vilka hinder de möter på sin väg till att behärska språket. Vi

Resultatet som vi har fått fram visar att våra informanter är medvetna om de faktorer som enligt forskning påverkar andraspråksinläring men själva fokuserar de bara på vissa av de faktorerna som de anser är mest betydande. Enligt våra informanter (både lärarna och eleverna) är elevernas erfarenheter, skolbakgrund och motivation de viktigaste faktorerna som påverkar andraspråkinläringen. Vi anser att en av de viktigaste faktorer som bidrar till eller hindrar för språkinläring och behärskning är elevernas livssituation.

Innehållsförteckning

Förord	
Abstract	
1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställningar	5
3. Litteratur och forskningsgenomgång	6
3.1. Språk, förstaspråk och andraspråk	6
3.2. Kort om SFI	7
3.3. Faktorer som påverkar andraspråksinlärning	8
3.4. Vygotskijs sociokulturella teori och hans syn på språk	11
4. Metod och undersökningsgrupp	12
4.1. Teoriram	12
4.1.1. Metodvals diskussion	12
4.2. Studiens tillförlighet	13
4.2.1. Reliabilitet	14
4.2.2. Validitet	14
4.2.3. Generaliserbarhet	14
4.3. Etiska principer	15
4.4. Undersökningens genomförande: urval, datainsamling och bearbetning	15
4.4.1. Urval	15
4.4.2. Datainsamling och bearbetning	17
5. Resultat	17
5.1. Lärarnas syn på andraspråksinlärning inom SFI	17
5.1.1. Sammanfattning av diskussionens med intervjuade lärarna	21
5.2. Elevernas syn på andraspråksinlärning inom SFI	22
5.2.1. Sammanfattning av diskussionens med intervjuade eleverna	28
6. Diskussion och slutsatser	29
6.1. Diskussion	29
6.2. Slutsatser	35
7. Framtida forskning	36
Källor	

1. Inledning

Dagens samhälle kännetecknas av snabba och ibland oplanerade förändringar. Sveriges samhälle har blivit alltmer mångkulturellt. På grund av olika orsaker flyttar människor och bosätter sig i Sverige. Människor från nya EU-länder och andra länder, människor från krigshärjade länder, de som av olika skäl är förföljda i sitt hemland, de som vill ha ett bättre liv, det vill säga människor som vill eller som är tvungna komma till Sverige för att börja ett nytt liv. Att vara nyanländ invandrare skapar en stor oro angående det nya landet, nya medmänniskor och ofta den nya kulturen. Att komma till ett annat land som vuxen kan vara både stressande och krävande. Man tår inför en stor utmaning: att lära sig och behärska språket som talas i landet där man bor. Språket är ett nödvändigt redskap för en ny början i nya landet och öppnar dörren till ett socialt liv, integration, framtida ärande, jobb och samtidigt bidrar det till självkänsla och ökat självförtroende. Att så snabbt som möjligt kunna tala ett gemensamt kommunikationsspråk hjälper människor att ta sig fram i samhället, att nå fram till andra. Genom språket kan vi påverka vår livssituation, vi kan förstå och vara förstådda. Att lära sig svenska är nödvändigt när man bor i Sverige, men det är inte alltid lätt.

För de invandrare som vill lära sig svenska erbjuder Sverige hjälp för språkinläring- svenska för invandrare. Enligt kursplan för utbildning i svenska för invandrare ska SFI ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Eleven ska lära sig och utveckla det funktionellt andraspråk som ger möjlighet att delta i vardags- samhälls- och arbetsliv. Enligt läroplanen ska utbildningen inom SFI anpassas individuellt till elevens behov, kunskaper, erfarenheter och livssituation. Utbildningens mål, enligt läroplanen är att utveckla elevens förmåga att läsa, skriva och tala svenska samt förstå svenska i olika sammanhang, anpassa språket till olika situationer och mottagare. Eleven ska också utveckla sin förmåga att använda olika hjälpmedel för inläring och kommunikation (Skolverket 2012).

I vårt arbete vill vi undersöka både lärares och elevers (vuxna elever, som undervisas i SFI) uppfattning om faktorer som kan påverka och bidra till en effektiv och framgångsrik svenskainläring. Det finns kanske något bra recept som hjälper människor att lära sig det nya språket - svenska? Vad kan människor göra själva för att lära sig svenska så snabbt som möjligt? Hur kan läraren hjälpa elever och vilka arbetsätt väljer den för att bidra till svenskainläring och behärskning? Vi är medvetna om att det finns en mängd undersökningar, som beskriver detta ämne, men vi anser att det är viktigt att undersöka detta område med jämna mellanrum för att få en aktuell bild som återspeglar en nuvarande situation. Verkligheten ändras ju så snabbt och nu ser den annorlunda ut än för några år sedan. Samtidigt anser vi att det är oerhört viktigt att båda lärarnas och elevernas röster blir hörda.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka och belysa de faktorerna som enligt både elever och lärare är viktigaste i andraspråksinläringen. Genom detta vill vi bidra till ökning av förståelse för vuxna andraspråkselever vilka måste bemöta såväl det nya språket som den nya kulturen i det nya samhället. Med vår undersökning vill vi också beskriva de arbetsätt som hjälper vuxna med utländsk bakgrund att lära sig svenska.

I vår uppsatts försöker vi svara på följande frågor:

- Vilka är enligt elever och SFI-lärare de viktigaste faktorer som påverkar svenskainläring?
- Vilka av de arbetssätt som används i skolan är enligt eleverna och lärarna mest effektiva och bidrar till språkutvecklingen?

3. Litteratur och forskningsgenomgång

3.1. Språk, förstaspråk och andraspråk

I den här delen beskriver vi sådana begrepp som språk, förstaspråk och andraspråk för att belysa skillnaderna mellan dessa begrepp samt förklara deras roll och betydelse för undervisningen inom SFI.

Språket har två viktiga funktioner (Imsen, 2006:335), en av dem är att genom att läsa, skriva och samtala kan man kommunicera med andra. Den andra är att språket är ett hjälpmedel för tänkande och lärande: ”Språket hjälper oss att skapa ordning och mening i en kaotisk värld” (Imsen, 2006:335). Genom språket uttrycker man sina tankar och känslor, betonar Wellros (1998:8) och författaren poängterar vidare att språket fungerar som ett verktyg för att förmedla och vidare överföra samhällsvärderingar.

Att lära sig det nya språket innebär alltså att lära sig språkets pragmatik. Wellros påpekar att när man lär sig det nya språket i vuxen ålder ” (...) Är man sällan medveten om pragmatikreglerna när man kommunicerar med varandra” (1998:33), vilket i sin tur kan leda till olika svårigheter, begränsningar eller förvirring i språkets användning. Wellros betonar vidare att man lär sig det nya språkets regelsystem genom det sociala samspelet: genom att lyssna, observera och våga kommunicera med andra som ofta kan vara svårt och frustrerande, man kan ju bara använda de få ord som man redan har lärt sig. En annan central fråga i andraspråksinläring är att skaffa sig ett rikt ordförråd som hjälper till att förmedla ens tankar och budskap till andra. ”Vi behöver vårt språk för att kunna påverka vår livssituation” skriver J. Jensen (2009:19) och hon påpekar vidare att språket är ett redskap för att förstå, tänka och analysera. Författaren betonar att språket inte bara är ord och grammatik, utan man måste också veta hur språket används, språket innebär ju det tysta budskapet som är det mest avgörande för förståelse och alla oskrivna regler kan ställa till stora problem för invandrare. Att förstå språkets kod är viktigt, allt som man hör eller läser kan tolkas på olika sätt och ”Att lära sig ett annat språk till en infödd nivå är absolut inte lätt” (Jensen 2009:35). Detta är dock nödvändigt för att klara sig bra i ett främmande land: ”Språket är en kollektiv identitet och handlar hur vi ser på världen. Och kan man inte språket, hur lär man sig att se på sin nya värld?” (Jensen 2009:69).

I Nationalencyklopedin (NE, 2011) definieras andraspråk som ”Språk som lärs in sedan individen helt eller delvis tillägnat sig sitt förstaspråk (modersmål) och vars inläring äger rum i en miljö där språket används i naturlig kommunikation (...). Andraspråket ska alltså kunna tillfredsställa individens alla kommunikationsbehov” (NE, 2011). Lindberg (2008:5) påpekar att andraspråk är det språk som man lär sig när modersmålet (förstaspråket) är etablerat. Andraspråket används nästan i samma funktioner som ens modersmål och ”(...) lärs in i den miljö där det används eller ”på plats” som t.ex. då man kommer som invandrare till ett nytt land” (Lindberg 2008:5). Lindberg (2008:6) betonar att trots att vuxna andraspråksinlärare kan uppnå avancerade nivåer i sin språkinläring, kan de sällan behärska

språket på samma sätt som de kan sitt modersmål, vilket är det starkaste. Att vara en tvåspråkig person betyder att kunna behärska två språk lika bra som i sin tur betyder att man har lätt att växla mellan språken (Imsen 2006:353). Modersmålet påverkar andraspråkinläringen och ”De grundläggande begreppen och kommunikativa färdigheterna bör först bemästras på modersmålet” (Imsen 2006:354).

Kan man alltså lära sig svenska och så småningom behärska språket när man börjar andraspråksresan i vuxenåldern? Att kunna svenska kan vara ett hjälpmedel till integration och genom att bosätta sig i Sverige blir man en medlem i svenska samhället. För att undvika utanförskap och så fort som möjligt vara delaktig i samhället måste man lära sig svenska. För de människor som har fyllt 16 år och på grund av eget val eller andra orsaker kom till Sverige erbjuder landet hjälp för språkinläringen- en undervisning i form av SFI- svenska för invandrare.

3.2. Kort om SFI (*svenska för invandrare*)

SFI styrs av både skollagen och vuxenförordningen. Varje kommun har en skyldighet att erbjuda språkundervisning till elever som inte behärskar svenska på en grundläggande nivå. Det som kallas för svenska för invandrare är ”en kvalificerad språkutbildning som syftar till att ge vuxna med annat modersmål än svenska grundläggande kunskaper i svenskaspråket” (Solverket 2012:7). Enligt skolverket ska eleven inom SFI utbildningen tillägna sig de kunskaper som ger den möjlighet att använda både skriftligt och muntligt språk i vardags-, samhälls- och arbetsliv. Som betonas av skolverket (2012:9) måste utbildningen inom SFI vara meningsfull och leda till olika behov och studiemålsuppfyllelser. SFI utbildningen ska också hjälpa eleven att skaffa sig kunskaper om samhället, kulturen och språket som eleven möter i Sverige. Utbildningens mål är enligt skolverket (2012:42) att eleven ska utveckla sin förmåga att läsa skriva, tala, samtala, förstå och kunna använda svenska i olika sammanhang, skaffa sig kunskaper om inlärnings- och kommunikationsmetoder, som en grund för vidare språkutveckling. Med syfte att stärka sitt aktiva deltagande i arbets- och samhällsliv ska vuxna elever få stöd och stimulans hela vägen i sin språkiga inläring och utveckling.

Teoretisk utbildning ”(...) kan kombineras med andra aktiviteter såsom arbetslivorientering, validering, praktik eller annan utbildning” (Skolverket 2012:7). Sandwall (2013:7) skriver att: ”Alla vuxna invandrare relativt enkelt kan lära sig svenska på en arbetsplats och att ”yrkessvenska” och en praktikplacering leder till både snabbare arbetsmarknadsinträde och effektivare andraspråksutveckling (...)” Att kunna kommunicera på svenska så fort som möjligt är ett gemensamt mål för invandrare (Hyltenstam, Lindberg 2013:15), men man får inte glömma att vuxna eleverna är en mycket varierande grupp. Deltagarna har olika tidigare studie- och livserfarenheter, olika kulturer och levnadsförhållanden, olika modersmål och olika förväntningar. Undervisningens innehåll och arbetsätt måste därför anpassas efter elevernas olika behov och förutsättningar. För att hjälpa alla på bästa möjliga sätt att lära sig svenska och komma in i samhället består SFI av tre olika spår: Spår 1, som erbjuder svenskundervisning för analfabeter, de vilkas läs- och skrivnivå är låg och de som kan läsa och skriva på sitt språk, men inte kan använda latinska bokstäver. Spår 2 vänder sig till elever med kort erfarenhet inom utbildning från sitt hemland och spår 3 för invandrare med gymnasial eller högre utbildning från hemlandet. ”SFI- utbildning kännetecknas alltså av mycket speciella förutsättningar och en extrem heterogenitet (...)” (Hyltenstam, Lindberg 2013:15). Det finns många faktorer som påverkar andraspråksinläring och många av dem

ligger utanför undervisningens kontroll, betonar Hyltenstam och Lindberg (2013:15). Vilka är alltså enligt forskning, de viktigaste faktorerna som påverkar vuxnas andraspråksinlärning?

3.3. Faktorer som påverkar andraspråksinlärning

Efter vi hade läst kurslitteraturen för vår uppsats, blev vi medvetna om olika faktorer som påverkar andraspråksinlärningen. Därför bestämde vi oss att gruppera faktorerna efter modersmål, ålder, motivation osv och vi nämner rubriker i den här punkten på det här sättet. Vi använder samma namn och grupper i punkt 6.1. Diskussion. Frågorna som vi använde i våra intervjuer, valde vi och delade enligt samma grupper som vi beskriver i den här punkten samt i diskussionen.

Niclas Abrahamsson redovisar många olika faktorer som har påverkan på andraspråksinlärningen. Och faktorerna kan vara individuella, sociala, psykologiska eller biologiska (Abrahamsson 2009:198ff).

Om modersmål

Inlärarens *modersmål* (L1) och *målspråkets* (L2) strukturer har en stor inverkan på inlärningen av ett andraspråk.

Många människor bär på föreställningar om att förstaspråkspåverkan är den största stöttestenen vid andraspråksinlärning, att skillnaderna mellan modersmålet och målspråket därför utgör huvudorsaken till de språkliga fel som andraspråkstalare gör och att skillnader också är av avgörande betydelse för hur snabbt och hur mycket av det nya språket personer med olika modersmålsbakgrund lär sig (Abrahamsson 2009:31).

Abrahamsson belyser att det finns skillnader mellan *förstaspråkets* och *målspråkets* struktur som kan orsaka svårigheter och transfer från modersmålet till målspråket kan leda till språkliga fel. Man kan säga att första språket påverkar målspråket på ett negativt sätt eftersom strukturer i modersmålet förs över till det andra språkets strukturer och stör inlärningen av andraspråket och resulterar i språkliga fel. Å andra sidan kan målspråket ha samma eller liknande strukturer som modersmålet och här skapas inga svårigheter och orsakas inga språkliga fel (Abrahamsson 2009:32). Hammarberg diskuterar om Weinreichs klassiska arbete om interferens som uppstår när inläraren identifierar något element (ord, grammatiska mönster) i andraspråket med motsvarigheter i sitt modersmål och underkastar dem det första språkets regler (Hammarberg 2004:32).

Om modersmålet och dess påverkan på andraspråksresan skriver även Lindberg (2008). Om man talar ett annat europeiskt språk eller ännu bättre, om vårt modersmål är nära besläktat med svenska, som t.ex. tyska, engelska, holländska, hjälper det inlärningen eftersom de språken tillhör samma språkfamilj, vilket betyder att de liknar varandra i ord, grammatik osv. Å andra sidan, om man talar ett icke-europeiskt språk, kommer det givetvis att ta mer tid att lära sig svenska. Dessutom är skriftsystemet här betydelsefullt och om man måste lära sig såväl ett nytt språk samt ett nytt skriftsystem, behöver man ännu mer tid att utveckla läs- och skrivfärdigheter på svenska (Lindberg 2008:18).

Vidare spelar modersmål en betydelsefull roll på grund av en annan aspekt, nämligen har många andraspråksinlärare stora brister inom sitt modersmål och att de måste lära sig ett helt

nytt språk, något som kan leda till stora svårigheter längre fram. Därför är det så viktigt att de har en möjlighet att lära sig sitt modersmål i den svenska skolan eftersom det kan vara till hjälp för deras andraspråksinlärning (Enström & Holmegaard 1993:165).

Om ålder

En annan faktor som påverkar andraspråksinlärningen är *ålder*. Man tror att de yngsta barnen lär sig ett nytt språk bäst och de vuxna sämst. Men forskning visar att tonåringar klarade sig bäst på alla test och vuxna näst bäst, medan barnen fick sämst resultat. Barn har inga biologiska fördelar och det är en myt att barn är bättre och snabbare L2-inlärare än vuxna. Vidare genomfördes ett uttaltest och det visade heller inga skillnader mellan barn, tonåringar och vuxna (Abrahamsson 2009:224). Dessutom tydliggör Abrahamsson att det förekommer en så kallad kritisk period som säger att om en inlärare börjar andraspråksinlärningen efter puberteten (ungefär 12-13 års ålder) så kommer den inläraren inte att ha samma nivå i språket som en infödd talare (Abrahamsson 2009:223). Å andra sidan, en grad av *språkbegåvning* ökar möjligheten för de vuxna inlärarna att uppnå samma nivå som en infödd i andraspråket. Det betyder alltså att vuxna inlärare behöver en språklig talang för att kunna behärska andraspråket på en infödds eller nästan infödds nivå (Abrahamsson 2009:233).

Om motivation

Nästa faktor som spelar en oerhört stor roll i andraspråksinlärningen är *motivation* och *attityder*, som också kallas för affektiva faktorer (Abrahamsson 2009:205). När det gäller båda begreppen, finns det ingen tydlig skillnad mellan motivation och attityder. Gardner och Lambert förklarar begreppet attityder "som en integrerad del av motivationen" (Abrahamsson 2009:207). Vidare klarlägger Abrahamsson begreppet motivation på följande sätt:

Motivation beskrivs (...) i termer av att vilja lära sig målspråket och den grad av ansträngningen som läggs ned på uppgiften, medan attityder har att göra med inlärarens föreställningar om och värderingar av i första hand målspråket, målspråkstalarna och målspråkskulturen (Abrahamsson 2009:207).

Inlärarens attityder har alltså ett stort inflytande på motivationen som leder till direkta effekter på andraspråksinlärningen. Positiva attityder kan ge högre motivation som kan resultera i framgångsrik inlärning av målspråket på samma gång som negativa attityder kan leda till lägre motivation och därmed ofta lägre inlärningsframgång (Abrahamsson 2009:207).

Här är det även viktigt att nämna två typer av motivation, nämligen *integrativ* och *instrumentell motivation*. I *integrativ motivation* identifierar sig inläraren med målspråket, dess talare och dess kultur, alltså har en önskan att tillhöra den nya kulturen. En inlärare som har en stor integrativ motivation visar oftast ett intresse för såväl målspråket, landets kultur som samhällsliv. En sådan inlärare visar även vilja att umgås med målspråkstalarna. När det gäller *instrumentell motivation* uppfattar inläraren andraspråksinlärningen som en investering, ett verktyg att uppnå någonting som till exempel ett bättre arbete, högre lön, studiemöjligheter osv. Att bli socialt accepterad av målspråksgruppen är alltså inte av stor betydelse här (Abrahamsson 2009:207).

Lindberg pratar också om andra typer av motivationen. Hon urskiljer även mellan inre motivation som innebär att man vill lära sig språket för sig själv, oavsett syfte, och yttre motivation som baserar på krav och förväntningar från vår omgivning, alltså om man behöver prata målspråket för att klara studier eller få ett arbete osv.(Lindberg 2008:21).

Om formell och informell inläring

Miljörelaterade faktorer har också en inverkan på andraspråksinläringen. Här är det viktigt att framhålla *formell* och *informell inläring*. Till den formella inläringen hör inläringen som äger rum i klassrummet. Däremot sker informell inläring utanför skolmiljön och utan undervisning, genom naturlig språklig interaktion eller teve, musik och litteratur, alltså genom kontakt med språket i det dagliga livet (Hammarberg 2004:26). Andraspråkinläring innehåller nästan alltid både formell och informell inläring eftersom inlärare lär sig språket i det land de bor i (Abrahamsson 2009:16).

Om social klass

En annan faktor som påverkar andraspråksinläringen är *social klass*, alltså inlärarens *socio-ekonomiska status*. Den omfattar utbildning, yrke och inkomst, men även föräldrarnas utbildning och yrke. Barn från lägre medelklass klarar sig sämre i teoretiska ämnen och språkämnerna än barn från överklassen (Abrahamsson 2009:198). Dessutom är *etnisk och språklig identitet* viktig för L2-inläringen. Abrahamsson beskriver här en studie med norska som andraspråk som genomfördes med tre olika etniska grupper i Norge. Eftersom norska språket har likheter med svenska och norsk kultur liknar svensk, kan man anta att en sådan studie skulle ha samma resultat med svenska som andraspråk som undersökningsområde. Han belyser att inlärare från den västerländska kulturen kan ha en liten distans till den svenska kulturen, medan människor från Asien, Afrika och Mellanöstern har ett långt kulturellt avstånd. Den här undersökningen visar att det finns ett tydligt samband mellan etniskt avstånd och inläringen av norska/svenska som andraspråk. Inlärnarna från länder med västerländsk kultur klarar sig bäst av alla etniska grupper (Abrahamsson 2009:199). Om man kommer från en kultur som skiljer sig synnerligen från kulturen i Sverige, kan det påverka språkinläringen. Det gäller mötet med en ny kultur och nya sätt att se på världen och kulturchocken kan föranleda svårigheter att lära sig ett nytt språk (Lindberg 2008:19).

Om utbildningsbakgrund

Lindberg framhäver att *utbildningsbakgrund* också påverkar andraspråksinläringen. För det första ger utbildningen en allmän förberedelse för att klara inläringen och för det andra underlättar den språkstudier och det bästa är om man har tidigare erfarenhet av språkstudier (Lindberg 2008:17).

Om ackulturation

Vidare spelar kontakt med målspråket också en viktig roll. Abrahamsson diskuterar begreppet *ackulturation* som innebär att andraspråksinlärare anpassar sig till målspråkssamhället genom att lägga till en ny kultur och ett nytt språk, men de behöver inte överge den redan befintliga kulturella identiteten och modersmålet (Abrahamsson 2009:202). För det andra talar han om *slutenhet (institutionell autonomi)*:

I de fall L2-gruppen har egna sociala inrättningar (t.ex., skolor, kyrkor, föreningar, affärsrörelser) och då stora möjligheter finns att fungera på modersmålet så är slutenheten stor och resulterar ofta i en låg grad av L2-inläring. I situationer då minoritets- och majoritetsgruppen delar sociala inrättningar ses L2-gruppens slutenhet som liten och då detta leder till mer kontakt med målspråkgruppen kan det också gynna andraspråksinläringen (Abrahamsson 2009:202).

Med *ackulturation* kan man också förbinda *sammanhållning* och *storlek*. Gruppens sammanhållning betyder gruppens kontakter framför allt inom den egna gruppen. Därför har

en grupp med en låg grad av sammanhållning större möjligheter till sociala kontakter med målspråkstalare något som kan stödja andraspråksinläringen (Abrahamsson 2009:202). Lindberg belyser också detta: "Forskning visar också att socialt umgänge med medlemmar av majoritetskulturen på fritiden är en mycket viktig faktor för framgångsrik språkinläring" (Lindberg 2008:22).

Många andraspråks elever använder inte svenska dagligen. De säger att de känner sig alienerade samt dömda av andra människor. Man märker alltså att sociala kontakter spelar en central roll för andraspråksinläringen och ger möjlighet till språkutveckling (Lindberg 2008:26).

3.4. Vygotskijs sociokulturella teori och hans syn på språk

Eftersom Vygotskijs sociokulturella teori bygger på socialt samarbete mellan elev och lärare eller mellan elev och elev, samt på kommunikation och språkanvändning, anser vi att denna teori är mest relevant till vår uppsats.

En människa ses alltså som en medlem i ett socialt sammanhang där kultur och språk spelar en betydelsefull roll. Människans beteende och sysselsättningar har sin utgångspunkt i de sociala aktiviteterna och människan utvecklas genom att delta aktivt i sitt sociala liv. Om det sociokulturella perspektivet på lärande och utveckling skrev redan den ryska psykologen Lev Vygotskij. Vygotskij (1896 - 1934) intresserade sig för och forskade mycket om utveckling, lärande och språk och hans mest berömda arbete är boken *Tänkande och språk* (2001). Vygotskij har utvecklat den sociokulturella teorin som även i dag spelar en grundläggande roll i om hur människor tänker och lär sig tillsammans.

Den sociokulturella teorin innebär att all intellektuell utveckling och allt tänkande utgår från en social företeelse, och inte en individualistisk sådan. Vygotskij menar inte att individuell utveckling leder till sociala aktiviteter, utan tvärtom: utvecklingen sker genom en social situation eller aktivitet, först kommer alltså det sociala och därefter det individuella (Imsen 2005:312). Vygotskij ansåg att människor lever i ett socialt sammanhang där språk och kultur är av stor betydelse. Kulturen kommer till uttryck i språket som är ett redskap för både kommunikation, tänkande och medvetande (Imsen 2005:50). Enligt Gibbons är språkutvecklingen beroende av olika sociala sammanhang och situationer (Gibbons 2013:36).

Vygotskij ansåg att språket finns mellan människor som ett medel för kommunikation. Vidare formar kommunikation med andra människor vårt tänkande, vår fantasi och förmågan att minnas på ett avancerat sätt. Lundgren belyser i sitt arbete:

För Vygotskij har det mänskliga språket en särställning som mediterande redskap. Vygotskij refererar till språket som redskapens redskap. Det är genom kommunikation med andra människor som vi kan uttrycka oss, och språkliga begrepp hjälper oss att organisera vår omvärld. Språket är vår partner i det mesta vi gör (Säljö 2010:189).

En av de viktigaste aspekterna i Vygotskijs teori är att lärare och undervisning ses som en nyckel till kunskaper som ger förutsättningar för att förstå processer i natur och samhälle på ett mer grundläggande sätt. Elever, å andra sidan, är beroende av stöd och hjälp och det kan komma både från lärare och mer kompetenta kamrater (Säljö 2010:193). Enligt Vygotskij är man beroende av olika typer av stöd och mediering tills man uppnår full kontroll över de nya kunskaperna och färdigheterna så att man äntligen kan agera självständigt. Medieringen kan

ske genom att delta i en intellektuell eller praktisk aktivitet med stöd av mer erfarna personer samt med hjälp av verktyg, som exempelvis datorer (Lindberg 2013:492).

Här kan man nämna begreppet *den närmaste proximala utvecklingszonen* som hänger samman med Vygotskijs uppfattning om lärande och utveckling som ständig process.

Denna zon betecknar avståndet mellan den aktuella nivån för självständig problemlösning och den potentiella nivå som kan bestämmas utifrån vad som möjliggörs under kompetent ledning av t.ex. föräldrar eller äldre syskon (Lindberg 2013:493).

Enligt denna princip menar Vygotskij att när människor lyckas behärska ett begrepp, så finns det stor möjlighet att de också är redo att gå vidare och kunna behärska nya begrepp (Säljö 2010:193). Man kan prestera med stöd av föräldrar, lärare, syskon, kompisar eller genom stöd av andra verktyg, som datorer, böcker osv.(Lindberg 2013:493). Vygotskij förklarar utvecklingen som ett historiskt förlopp, därför att den har både *ett förflutet* och *en framtid*: "Pedagogiken bör inte orientera sig mot gårdagen i barnets utveckling utan mot morgondagen. Endast då kan den i inlärningsprocessen väcka liv i de utvecklingsprocesser som för närvarande ligger inom den närmaste utvecklingszonen" (Vygotskij i Imsen 2005:317). Vidare anser Vygotskij att lärande är en ständigt pågående process och människan är ständigt under utveckling. Utveckling och lärande är alltså inget som är begränsat till elever, de är människors naturliga tillstånd (Lundgren 2010:193).

4. Metod och undersökningsgrupp

I den här delen presenterar och diskuterar vi tillvägagångssättet som vi har använt i undersökningen. För att besvara de frågeställningarna som ligger som en grund till vår uppsats har vi valt en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Här presenterar vi också hur vi har tagit hänsyn till etiska aspekter, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

4.1. Teoriram

För att få en bild av det som återspeglar verkligheten och "[...]som kan hjälpa oss vidare i förståelsen av det samhälle i vilket vi lever [...]" (Trost 2010:11) har vi valt att genomföra kvalitativa semistrukturerade intervjuer med enkla, öppna och tillåtande frågor (Trots 2010:13), där de intervjuade kan uttrycka sig fritt och "[...]frågorna som intervjuaren ställer ger utrymme för intervjupersonen att svara med egna ord" (Patel, Davidson, 2011:81). Trost (2010:13) betonar att det är intervjuaren som styr intervjun. Med semistrukturerade intervjuer "[...] menas att forskaren gör en lista över specifika teman som skall beröras, men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren" (Patel, Davidson 2011:82). Patel och Davidson (2011:82) påpekar vidare, att intervjuaren och informanterna är samtalsmedskapare, men det är intervjuaren som hjälper sina informanter att bygga upp resonemang på ett meningsfullt och sammanhängande sätt. Genom att ställa följande frågor som ställs "[...] i den ordning situation inbjuder till" (Stukat, 2011:44), kan missuppfattning och missstolkning undvikas. Huvudfrågorna är lika för alla, men genom att ställa upp följande frågor kan intervjun individualiseras, enligt Stukat (2011:44). Då kan man "[...]komma längre och nå djupare" (Stukat, 2011:44). Att tolka och förstå resultat av kvalitativa intervjun är det

viktigaste i denna typ av undersökning, betonar Stukat (2011:36): "Forskarens förståelse [...] spelar stor roll och ses som en tillgång för tolkningen" (Stukat 2011:36). Att förstå hur människor uppfattar och definierar vissa situationer och att sätta sig in i de intervjuades verklighet är oerhört viktigt (Trost 2010:32).

4.1.1. Metodvals diskussion

Vi, som själva har utländsk bakgrund och nu jobbar som SFI-lärare och i den mångkulturella skolan, har lätt att förstå dem som måste ägna sin tid och sina ansträngningar åt att lära sig det nya språket. Att få en djupare förståelse för de vuxna eleverna som lär sig svenska för invandrare och för att få veta vilka tankar både eleverna och lärarna har kring frågeställningarna har vi använt kvalitativa intervjuer. Vi anser att den här undersökningsmetoden är mest lämplig för att besvara de frågorna som ligger i grunden till vår undersökning och fördjupa oss i studiens område. Syftet med den här uppsatsen är att belysa och undersöka de viktigaste faktorerna som enligt lärare och elever påverkar svenskainläringen samt undersöka vilka arbetssätt är mest effektiva och bidrar till språkutvecklingen. Vi undersöker alltså våra respondenters åsikter, tankar och upplevelser, vi är intresserade av att förstå våra informanter och deras sätt att resonera kring undersökningens område. Förståelsen är alltså viktigast i vår studie genomförande och därför vi har inte tänkt om att en annan metod. Samtidigt är vi medvetna om vissa nackdelar med den kvalitativa undersökningsmetoden. Först och främst finns det en risk att våra respondenter inte har varit ärliga när de svarade på vissa frågor, t.ex. alla har svarat att skolan är bra och läraren är bra och snäll. Stämmer det med verkligheten eller är eleverna medvetna att det finns en risk att läraren finns i närheten och den får höra att eleverna inte tycker om sin lärare, sin skola etc.? Det är svårt att bedöma. En annan nackdel är tolkningen av insamlade data, men för att få en klar som möjligt bild av våra informanternas åsikter kring ämnet har vi ställt följdfrågor som i sin tur leder till utvecklingen av intervjuarnas tankar och idéer.

Använder man i samma studie och med samma syfte av kvantitativa undersökningsmetoden finns det en risk att man bara får en ytlig bild på det som man vill undersöka djupare. Kvantitativa metoder baseras på mätning, statistik och matematik som underlag för att besvara uppsatsens frågeställningar. Använder man enkät där man bara kryssar i rutor och får man olika typer av tal som svaren vet man inte vad de intervjuade personerna känner och tänker, respondenterna har inte någon chans att utveckla sina tankar och beskriva sina erfarenheter och upplevelser. Med hänsyn till detta att i vår studie vill vi förstå människors sätt att resonera kring våra frågeställningar har vi svårt att se några fördelar med en annan undersökningsmetod än den som vi har valt, nämligen, kvalitativa intervjuer med semistrukturerade frågor. Vi anser att frågorna med fasta alternativ (som liknar enkätundersökning) inte ger någon utrymme att utveckla våra informanternas tankar och genom detta inte bidrar till en ökning av förståelsen. Alla frågor som vi har ställt är enkla och öppna och har en koppling till uppsatsens syfte. Frågorna är bara utgångspunkter för intervjuer och vidare diskussioner. Med undersökningens syfte och frågeställningar samt med hänsyn till tidigare undersökningar kring ämnet och en teoretisk bakgrund i åtanke har vi kategorisera intervjufrågorna på samma sätt som man grupperar olika faktorer som påverkar svenskainläringen. Vi har frågat bl.a. om åldern, erfarenheter, livssituation, motivation (fast inte direkt), framtidsplaner, önskemål samt sätten som enligt våra informanter bidrar till språkinläringen och utvecklingen. Att kategorisera huvudfrågorna har också hjälpt till att analysera svaren och dra slutsatser.

4.2. Studiens tillförlighet

4.2.1. Reliabilitet

”Reliabiliteten kan översättas till hur bra mitt mätinstrument är på att mäta- hur skarpt eller trubbigt det är” (Stukat 2012:133). Vi anser att denna metod som vi har valt (en kvalitativ undersökning) passar bra till vår uppsats syfte. Vi är medvetna om att det kan finnas vissa faktorer som minskar uppsatsen reliabilitet, till exempel att våra informanter har feltolkat frågor. Människors föreställningsvärd förändras succesivt och på grund av detta förändras också bakgrunden för svar (Trost 2010:133). Trots att vi har frågat alla intervjuade personer på samma sätt, att vi har ställt samma frågor och att svaren har blivit registrerade på samma sätt är vi medvetna om att svaren som vi har fått fram inte behöver se likadana ut som om vi ställt dem vid en annan tidpunkt. Då kan våra informanter ha nya erfarenheter och deras livssituationer kan se olika ut vid olika tidpunkter.

4.2.2. Validitet

”(...) Reliabiliteten är ... nödvändig förutsättning för validitet (...). Validiteten (...) brukar anges som hur bra ett mätinstrument mäter det man avser att mäta” (Stukat 2012:134). Vi anser att vårt mätinstrument: en kvalitativ intervju, passar bra för uppsatsens syfte. Genom att skriva den här uppsatsen vill vi öka förståelsen för andraspråks elever och skapa en tydlig bild av de viktigaste faktorerna som bidrar till en effektiv och framgångsrik svenskainläring. Vi är intresserade av våra respondenters åsikter och tankar kring ämnet. Grunden till studien är alltså att förstå. Därför anser vi att den enda metoden som är mest lämplig för att få en djupare förståelse för både lärarna och eleverna åsikter, situation och upplevelser är den kvalitativa undersökningsmetoden med semistrukturerade frågor. Vi har kunskaper om vårt undersökningsområde och de kunskaperna ligger till grunden för alla frågor som vi ställer. Vi är medvetna om att en av de faktorerna som kan minska uppsatsen validitet är våra informanters ärlighet. Vi anser att det särskilt gäller den frågan som handlar om elevers uppfattning om skola där de lär sig svenska, nämligen: ”Vad tycker du om SFI?” Nästan alla intervjuade elever har svarat att skolan är bra och att läraren är snäll. Är svaren sanna? Det är svårt för oss att bedöma detta. Frågorna som vi har ställt var öppna, ibland har vi ställt följdfrågor som bidrar till en ökning av trovärdigheten.

4.2.3. Generaliserbarhet

”Utöver reliabilitet och validitet måste man också resonera kring vem de resultat man får fram egentligen gäller för. Kan resultatet generaliseras eller gäller resultatet endast för den undersökta gruppen?” (Stukat 2012:136). Faktorer som kan påverka generaliserbarheten är val av undersökningsgrupp: för liten grupp, ett stort bortfall. Vår undersökningsgrupp består av tre SFI-lärare och 40 elever som undervisas av de lärarna. Vi har valt att intervjua bara tre lärare därför att vi anser att det är viktigaste att fokusera på elevers uppfattningar kring vår undersöknings område. Vi är medvetna om att enskilda lärares åsikter inte kan betraktas som alla pedagogers uppfattning, men de svaren som vi har fått fram kan vara synpunkter som flera lärare står för. Eftersom vår undersökningsgrupp består av 40 elever som undervisas SFI i tre skolor i Göteborg anser vi att de svaren som vi har fått fram kan vara flera elevers åsikter och synpunkter. Vår undersökningsgrupp är alltså stor och heterogen. Våra intervjuade elever kommer från olika delar av världen, de har olika erfarenheter, olika skolbakgrunder, olika

livssituationer och olika förväntningar och planer i framtiden och därför anser vi att resultatet av vår undersökning kan generaliseras. Om vi däremot undersöker en mindre grupp av eleverna finns det en risk att gruppen skulle vara homogen, eleverna skulle kunna ha samma modersmål, likadana skolerfarenheter, framtidsplaner etc.

4.3. Etiska principer

Stukat (2010:139) namnger fyra grundläggande estetiska huvudkrav i forskningen; *informationskravet*, *samtyckeskrav*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet innebär att "de som berörs av studien skall informeras, både om studiens syfte och om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan" (Stukat 2010:139). Innan vi skulle utföra intervjuer med våra informanter, har vi beskrivit syftet med intervjun för vår uppsats, såväl för lärarna som såväl eleverna. Dessutom har vi påpekat att deltagandet är frivilligt och att de inte ska känna sig tvingade för att delta i undersökningen.

Samtyckeskrav betyder att deltagaren bestämmer själv över sin medverkan i en undersökning. De som deltar i en undersökning, har rätt att självständigt bestämma om hur länge och på vilka villkor de ska delta och "de ska kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem" (Stukat 2010:139). Vi har förklarat tydligt för våra informanter att de har rätt att avbryta sin medverkan i våra intervjuer.

Konfidentialitetskravet innebär att deltagarens medverkan ska vara anonym. Informantens identitet kommer inte att redovisas och alla uppgifter behandlas konfidentiellt. Innan vi utförde våra intervjuer hade vi framhävt att deltagarnas identitet ska vara helt anonyma. När vi beskriver våra informanter i vår uppsats använder vi bokstäver A, B, C både för lärarnas namn och för skolornas namn, t.ex. lärare A, elever från skola B.

Nyttjandekravet betyder att "information som samlats in får endast användas för forskningsändamål" (Stukat 2010:140). Dessutom får informationen inte utnyttjas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften, påpekar Stukat. Vi har naturligtvis informerat intervjuade lärare och elever att våra insamlade material ska användas endast för vår uppsats.

4.4. Undersökningens genomförande: urval, datainsamling och bearbetning

4.4.1. Urval

Undersökningen har vi genomfört i tre slumpmässigt valda skolor som erbjuder SFI - undervisning: skola A, B och C. För att undersöka lärares syn på faktorer som bidrar till språkinlärning och utveckling har vi intervjuat tre verksamma SFI- lärare som har en lång erfarenhet inom undersökningsområdet: läraren A, som undervisar i skola A, lärare B, som undervisas i skolan B och lärare C från skola C. Först har vi kontaktat de utvalda skolorna och vi har presenterat studiens syfte och undersöknings område. Vi har också informerat alla informanter att vi ska spela in deras svar och diskussioner. Lärarna har informerat sina elever om vår undersökning och som vi har betonat att det är frivilligt att delta i undersökningen.

Sedan har vi bestämt datum för intervjuerna. Att genomföra intervjun i en skola tog det i genomsnitt 4- 5 timmar.

Vi har träffat våra informanter i deras skola och klassrum som de är vana vid att vara under sin skoltid. Först har vi intervjuat läraren. Lärare har presenterat sig och berättat kort om sitt arbete. Sedan har vi frågat läraren om lärarens åsikter angående de viktigaste faktorerna som kan påverka svenskainläring och språkutveckling, om eventuella hinder för elever i inlärningsprocessen och om lärarens önskemål kring undervisning inom SFI. För att undvika oklarheter och missförstånd har vi använt oss av följande frågor, t.ex. hur en typisk lektion ser ut eller hur läraren lärt sig om sina elever livssituation. Detta har också bidragit till minskning av stress och det har skapat känsla av ett vanligt samtal. Vi är medvetna om att genom att intervjua bara tre lärare kan vi inte betrakta resultatet som generella slutsatser.

Därefter har vi intervjuat de eleverna som undervisas av intervjuade läraren. Vi anser att det är viktigare och mer intressanta att få fram SFI-deltagarnas syn på svenskainläring. I vårt arbete betonar vi elevernas åsikter och uppfattningar om de mest betydande faktorerna och de arbetssätten som påverkar och bidrar till en effektiv och framgångsrik svenskaspråksinläring. På grund av språkbegränsningar skulle det vara svårt att intervjua nybörjare har vi valt att intervjua de eleverna som undervisas i Svenska för invandrare spår D. Undersökningsgruppen har bestått av alla elever som undervisas av de intervjuade lärarna. Eftersom vår undersökningsgrupp har varit omfattande (sammanlagt cirka 40 elever) och på grund av tidsbegränsningar har vi valt att genomföra fokusgruppintervjuer som ”karakteriseras av att de som intervjuas själva för ett samtal som intervjuaren observerar med såväl ögon som öron samt att intervjuaren styr samtalet så att det inte avlägsnar sig mycket från ämnet, från fokus, för intervjun” (Trost 2010:45). Genom att genomföra gruppintervjun får man ibland gruppsvar och ibland individuella svar, betonar Stukat (2011:46). Gruppen får inte vara för stor och ska bestå av 3-6 personer, skriver Stukat (2011:46). I varje skola har vi delat upp de eleverna som deltagit i undersökningen i små grupper (3-4 elever i varje grupp). I varje grupp har vi slumpmässigt valt en elev som har varit ledare och har sammanfattat diskussionen i sin grupp. Inför diskussion och intervjuer har vi förklarat och gått igenom alla intervjufrågorna som bidragit till att missförstånd kan undvikas. Varje grupp har fått frågorna och under cirka 10-15 minuter har de diskuterat frågorna med varandra. Eleverna har även gjort anteckningar som vi har samlat in och vilka har hjälpt att undvika en misstolkning när vi har bearbetat datainsamlingen. Vi har gått runt, hjälpt till vid behov, observerat och lyssnat på diskussionerna och efter denna tid har vi samtalat med varje grupp. Gruppens ledare har berättat om diskussionens innehåll, men varje elev kunde lägga till något. För att få innehållsrika svar och låta alla elever bli hörda (särskilt de tystlåtna) har vi ställt efterföljande frågor. Genom detta har intervjun liknat ett vanligt samtal som gjort våra informanter mer öppna. Eleverna har inte varit stressade, de har deltagit gärna i diskussionen och varit intresserade av ämnet. Eleverna har först berättat om sig själv, om sin ålder, sin familj och sitt liv i Sverige: varför de kom till Sverige och hur länge de har bott här. Vi har frågat eleverna om deras modersmål, utbildning från deras hemland och hur dessa påverkar svenskinläring. De intervjuade eleverna har också berättat om sina åsikter och önskemål kring SFI samt sina framtida planer. Vi har också frågat våra informanter om deras åsikter kring svenskainläring och användning samt möjligheter som det svenska språket ger och svårigheter som eleverna kan möta i sin inläring.

Alla frågor (både till lärarna och till eleverna) har varit öppna och givit våra informanter en viss frihet i svaret. Intervjuerna och diskussionerna har varit ledda av intervjuaren. De intervjuade personerna har blivit informerade om att deltagandet i undersökningen är anonymt

och frivilligt och om undersökningens syfte och genomförande. Tiden har blivit inbokad och vi har intervjuat alla i respektive skola under skoltid.

4.4.2 Datainsamling och bearbetning

Alla samtal har spelats in och det har gett oss möjlighet att ha ögonkontakt med den intervjuade personen och samtidigt observera kroppens rörelse. För att inte missa de minsta detaljerna och med undersökningens frågeställningar och en teoretisk bakgrund i åtanke har vi lyssnat på de inspelade intervjuerna några gånger och efter detta har vi antecknat de svaren och kommentarerna som är relevanta för vår uppsats syfte. För att inte missa något som skulle kunna vara intressant för studien har vi även läst elevernas anteckningar och jämfört dem med dem inspelade samtalen. Vi har försökt att vara uppmärksamma och inte missa någon detalj som skulle kunna vara betydelsefull för studiens resultat. Utifrån frågeställningarna har vi också kategoriserat svaren som bidragit till att underlätta en analys av insamlade materialet.

5. Resultat

I den här delen presenterar vi resultat från intervjuerna. För att visa informanternas starka känslor använder vi direktcitat, men i största delen sammanfattar vi svaren på frågorna och efterföljande diskussioner.

5.1. Lärarnas syn på andraspråksinläring inom SFI

Lärare A

Läraren har arbetat heltid i en skola på ett annat ort 16 år (både som språklärare och med samhällsfrågor) och i Göteborg har läraren arbetat i 1,5 år (har spår C och D i SFI) Läraren betonar starkt att enligt hennes åsikt är skolbakgrund och studievana de viktigaste faktorerna som påverkar och ofta är avgörande i andraspråksinläringen:

Deltagarna med lång skolbakgrund och lång studievana har mycket lättare att snabbt lära sig språket. De andra, som har kort skolbakgrund måste först lära sig att bli vana vid inläring, de måste skapa vana att systematiskt lära sig och efter detta kan de satsa sin tid på nya språket. Det tar lång tid att lära sig studera och lära sig språket. Man kan säga att det är två processer på en gång, som är jättetidskrävande och kan leda till uppgivenhet.

Lärare A anser att elevernas motivation spelar en stor roll. Eleverna är oftast motiverad men det saknas inremotivation. De deltar i SFI eftersom de måste klara av livet på något sätt här i Sverige, men oftast saknar eleverna "den inre kraften" som gör att de verkligen vill lära sig språket och lära sig om Sverige, menar lärare A. Hon betonar vidare, att motivationens brister kan vara ett stort förhinder hela inlärningsprocessen. Hon är övertygad att elevernas familjesituation är mycket betydande i språkinläringen och utvecklingen, som också hänger ihop med motivationen:

Eleverna ser att deras släktingar inte har lyckats att skaffa jobb trots att de kan svenska. Det är absolut inte uppmuntrande. Visa SFI- deltagarna har svår med ekonomin, deras huvud är upptagna hela tiden med tankar som ligger ... bort ifrån skolan. Det påverkar elevernas psykiska förmåga att lära sig det nya språket och lära sig snabbt och samtidigt påverkar det elevernas koncentration.

I hennes jobb använder lärare A mycket temaundervisning speciellt om samhällsfrågor.” Det är bra att diskutera nyheter med eleverna, det gör dem medvetna om den nuvarande situationen i landet och världen” menar läraren. Då blandar lärare A gruppövningar och diskussioner med grammatik. Eleverna tycker om diskutera om något som är intressant just för dem och ibland väljer de själva något diskussionsämne. Detta gör att de är mer engagerade i sitt eget lärande, anser lärare A. Läraren berättar att en gång per cirka två veckor brukar de analysera olika myndigheters dokument t.ex. olika ansökningar till migrationsverket, försäkringskassan etc. Då är eleverna jätte intresserade och gärna deltar i lektionen. Genom detta kan man öka elevernas självförtroende och självkänsla och samtidigt skapa motivation och lust att lära sig svenska. Vidare poängterar hon att det viktiga är att eleverna får prata svenska samtidigt som de läser och skriver: ”Ofta får eleverna diskutera något ämne först, sedan anteckna sina tankar och efter detta går vi tillsammans igenom grammatiken” berättar läraren. Hon betonar att hon vill göra sina elever självmedvetna så att de vågar uttrycka sig både i tal och i skrift.

Lärare A tycker att det som kan hjälpa SFI-elever att snabbare behärska svenska minst på grundläggande nivå är modersmålstöd, för dem som behöver detta. Mer tid till studiehandledning och mindre klasser i SFI skulle kunna underlätta jobbet, anser hon. Lärare A påpekar att man inte hinner diskutera elevernas språkliga utveckling med eleverna och att man inte hinner ägna så mycket tid för varje elev som man vill. Det är stressande både för den undervisade läraren och för eleverna.

Lärare B

Läraren har arbetat med SFI i 3 år, mest på kvällen i början, och inte heltid. Heltid har hon jobbat i ett år nu. Hon har mest undervisat D- kurs men nu har hon också C- kurs. Hon är lärare i svenska och svenska som andraspråk. Läraren i skola B tycker att en av de viktigaste faktorerna som påverkar inte bara andraspråksinläringen utan inläringen över huvudtaget är de psykiska faktorerna, att många elever mår dåligt av att vara här i skolan. Lärare B anser att det finns någon form av identitetskris hos de flesta eleverna som påverkar deras lust att vara på SFI och deras lust att lära sig svenska. De väljer inte själva att delta i SFI och den svenskundervisningen, SFI är för dem något som de bara måste klara av och det finns få elever som tycker att SFI är någonting positivt. De vill lära sig språket men de har svårt att inse att det kan ta ett par år på SFI.

En annan faktor som påverkar andraspråksinläringen är traumatiska upplevelser från tidigare, från elevernas hemländer, anser läraren i skola B. Det är svårt att fokusera på att lära sig nya saker för dessa elever. Därför tycker lärare B att det spelar en viktig roll att skapa en trygg miljö i skolan för alla elever och att eleverna försöker hitta motivation, något som också är en oerhört viktig faktor när det gäller andraspråksinläringen, menar lärare B. Motivationen är viktig när man ska lära sig vad som helst, men särskilt när man ska lära sig något som är svårt, som till exempel ett nytt språk och det svenska språket är väldigt svårt för de flesta eleverna i skola B, tycker läraren. Då behöver de ganska mycket motivation.

Tidigare kunskaper och erfarenheter spelar också en viktig roll i andraspråksinläringen enligt läraren i skola B. Om man är van att lära sig och speciellt om man har erfarenhet av att lära sig ett annat språk, om man förstår olika grammatiska moment och termer, om man förstår vad man har grammatik till, då kan det underlätta inläringen av ett nytt språk för dessa personer, tycker läraren. Inte bara för att man förstår vad verb är utan för att grammatiken speglar det som man säger och skriver samt att språket utgår från grammatiken. Om elever är medvetna om det, har de lättare att lära sig ett nytt språk, anser läraren i skola B.

De mest effektiva arbetssätten som bidrar till språkutvecklingen är grupparbete, alltså när eleverna arbetar tillsammans enligt läraren i skola B. Ett annat arbetssätt som är förträffligt och effektivt för andraspråksinläringen är när eleverna utför intressanta och utmanande uppgifter tillsammans. Lärare B tycker om att använda dictogloss i sin undervisning då eleverna måste samarbeta och skriva texter tillsammans. Läraren erkänner att hon tyvärr brukar använda arbetssättet "läraren pratar" lite för ofta, dels för att det är lättare och man mer får känslan av att man förmedlar någonting än när eleverna jobbar självständigt, och dels för att hon känner pressen från eleverna eftersom de ofta förväntar sig detta från läraren. De tycker att de lär sig mer om det är läraren som pratar mest i klassrummet. Dessutom tycker lärare B om att använda digitala läromedel, som till exempel ipads med olika intressanta appar eller göra uppgifter på digitalaspåret (en webbsida för SFI-elever). Läraren förklarar att eleverna gillar att arbeta med ipads eftersom de tycker att det är roligt och annorlunda jämfört med den vanliga lektionen. Det är dock svårt att finna bra appar för D-kursen, för att de appar som finns är för lätta för eleverna som redan har uppnått en högre nivå i det svenska språket, anser hon. Vidare hanterar eleverna Ipads bättre än datorer, Ipods liknar smartphones som många elever är vana att använda.

Enligt läraren i skola B kan olika blockeringar som t.ex. traumatiska upplevelser förhindra språkutveckling och språkanvändning. Ett annat hinder är åldern och framför allt en känsla av att man är för gammal för att tillägna sig ett nytt språk, att det var länge sedan man gick i skolan och att det inte är roligt och inspirerande, tycker hon. Vidare är stress en annan svårighet som absolut inte hjälper till att behärska ett nytt språk. Eleverna känner sig stressade av att de måste bli färdiga med SFI snabbt, eftersom de måste hitta ett arbete och försörja sin familj. Många elever på denna skola har ingen bostad och då är det svårt att fokusera på att lära sig någonting. Tidigare kunskaper i språk kan också förhindra språkutveckling, tycker lärare B. Om man inte har lärt sig ett annat språk tidigare, kan det förhindra nuvarande språkutveckling och språkanvändning. Lärare som pratar för mycket är också ett hinder när det gäller elevernas språkutveckling. Även om eleverna tror att det är bra för dem, är det inte det som de verkligen behöver för att utveckla sina kunskaper i svenska. De måste lära sig att konstruera meningar själva och om de inte får det, kan det leda till långsammare språkutveckling hos dessa elever.

Enligt läraren i skola B är det för mycket undervisningstid för lärare, det är samma problem på alla SFI-skolor, tycker hon Dessutom är klasser för stora på SFI eftersom man tar in nya elever hela tiden. Det är svårt för hela klassen att uppnå progression eftersom klassen får nya elever med lägre nivå ständigt och då måste man gå på individ nivå och det finns ingen tid för detta:

Jag tycker att läraren skulle få mer tid tillsammans med andra lärare för att läsa ny forskning och lära sig nya metoder samt utarbeta nytt och bra material. Det, tycker jag, skulle förbättra undervisningen. Dessutom skulle det bli positivt om mina elever skulle gå fler timmar per dag till skolan. Nu är de i skolan 3 timmar om dagen, därav bara 2 timmar med mig. Om vi skulle få mer tid tillsammans, skulle vi göra olika saker, göra intressanta utflykter, gå i väg, ta reda på

någonting, komma tillbaka till skolan och diskutera det vi har gjort och sett, fortsätta jobba med det. Det skulle ge bättre kontinuitet i undervisningen. Det hade jag önskat mig.

Lärare C

Läraren tog lärarexamen för ett år sedan och hon har jobbat heltid som SFI-lärare sedan dess. Hon har också jobbat med SFI sedan maj 2012, då var hon tidsanställd. Nu har hon en karriärgrupp med både C- och D- elever som har liknande karriärmål, att arbeta som lärare i Sverige och sedan har hon en C grupp, den högsta C gruppen, alltså eleverna där ska göra prov och gå till D grupp snart.

Den absolut viktigaste faktorn som påverkar andraspråksinläringen är motivation enligt läraren i skolan C. Om man har vilja och motivation, är allt möjligt, tycker hon. Andra faktorer är också hur mycket de anstränger sig för att lära sig svenska, hur mycket tid de spenderar för det svenska språket varje dag. Lärare C tycker att elevernas situation i Sverige också spelar en viktig roll när det handlar om andraspråksinläringen. Eleverna som kom till Sverige som flyktingar, har många bekymmer och tänker på sina släktingar och vänner i sitt hemland. Det distraherar mycket och det märks i undervisningen och i deras språkutveckling.

Lärare C tycker att repetition är det mest effektiva arbetssättet och bidrar till språkutvecklingen:

Ett bra och effektivt arbetssätt är att repetera mycket, att läraren ger många exempel och eleverna använder många exempel, så de kan repetera mycket och säga om igen och igen, tycker jag. Det är inte exakt det jag egentligen gör eftersom det inte finns så mycket tid för att repetera saker hela tiden. De har en månad för lära sig vissa saker, sedan är det test, men ingen tid för repetition, tyvärr. Och jag är medveten att det inte är så bra men det är inte jag som bestämmer över det. Sedan är det också bra om eleverna pratar mycket, inte bara i skolan, utan också på sin fritid. Det är ett annat effektivt arbetssätt, anser jag.

Enligt lärare C kan först och främst traumatiska upplevelser och bekymmer med familjen förhindra elevernas språkutveckling och språkanvändning. Om eleverna inte känner sig trygga och är distraherade från undervisningen på grund av att de inte kan hitta en lägenhet eller ett arbete, kan också detta försvåra deras språkutveckling. Ett annat förhinder är att de flesta eleverna inte har någon hemma som de kan prata svenska med, tycker lärare C. Även om de är motiverade och verkligen vill lära sig svenska, så har de inte möjlighet för att träna svenska så mycket som de skulle önska sig.

Läraren i skola C skulle vilja ha mer tid för varje elev, för att hjälpa dem individuellt samt diskutera deras progression i det svenska språket. Mindre grupper skulle underlätta undervisningen i hög grad. Dessutom skulle lärare C vilja ha mer tid för momenten, mer tid för att repetera så att hon är säker på att eleverna verkligen förstår materialet. Eftersom eleverna får så mycket information hela tiden, är det viktigt att de får den tid som de behöver för att begripa all information och allt material.

5.1.1. Sammanfattning av diskussionen med intervjuade lärarna

Lärarnas syn på de mest betydande faktorerna för andraspråksinläringen, hinder i inlärningsprocessen, de mest effektiva arbetssätten samt lärarnas önskemål angående undervisningen inom SFI presenterar vi också i formen av en tabell:

Diskussionens frågor	Lärarnas åsikter
Faktorer som är mest betydande	– studievana och skolbakgrund– motivation– psykiska faktorer– eget ansvar för lärande
Förhinder i inlärningsprocessen	– familj och livssituation– traumatiska upplevelser– motivationens brist– otrygghet– brist på kontinuitet i klassen (en stor omsättning av elever, något som skapar otrygghet)
Arbetssätt	– temaundervisning– grupparbete och diskussioner om aktuella händelser– repetition– samma vikt på läsning, skrivning och samtal
Önskemål	– modersmålstöd– mindre grupper– mer tid för läraren– mer tid till studiehandledning– mer samarbete med andra lärare

5.2. Elevernas syn på andraspråksinläring inom SFI

Eleverna från skola A (16 elever som blev indelade i 5 grupper)

15 av 16 elever i klassen är eniga om att svenskspråket är svårt att lära sig. Det gäller både uttal och skrivning. Bara 5 av 16 intervjuade elever har studerat kortare än 6 månader på D-nivå (de skriver slutprov en vecka efter intervjun, dvs. 11.12.2014), de andra behöver ha längre tid på sig för att lära sig grundläggande svenska. Ingen av eleverna jobbar. De brukar vara hemma och umgås med sin familj.

Alla grupper förutom en elev anser att det är viktigt hur gammal man är när man börjar lära sig ett nytt språk. De eleverna är övertygade om att det är oerhört svårt att lära sig det nya språket i vuxen åldern. De betonar vidare att det inte spelar någon roll vad det är för språk:

Barn har alltid lättare med nya språket. De har ett fräscht minne där finns plats för alla möjliga språk. Barnen har inte så mycket som vuxna att tänka på och stressa, förutom att de umgås med andra som pratar svenska och barnen fokuserar inte på att lära sig svenska, att lära sig alla regler, uttal etc.- de lär sig automatiskt. De lär sig också snabbare.

Bara en elev är inte överens med de andra och betonar detta starkt. Eleven menar att åldern inte spelar någon viktig roll för språkinläringen. Barnen lär sig på ett annat sätt än vuxna, säger eleven. Barnen är kanske bättre och snabbare på att lära sig uttala ord, men de kan inte använda de kunskaperna som vuxna kan. Eleven påpekar att barnen har sina egna problem som i dennes ögon är lika allvarliga som vuxnas problem i deras liv. De äldre barnen har ibland svårt att acceptera ett nytt land och integrera sig med andra, då protesterar de ibland och vägrar att lära sig och prata svenska, berättar eleven. Enligt denna elev är det inte åldern som påverkar andraspråksinläring.

Tre av de intervjuade grupperna anser att det är viktigt hur länge man har bott i Sverige. De menar att ju längre man har bott här desto lättare har man att lära sig svenska. Man blir van vid att höra svenska på olika ställen, även om man inte anstränger sig att göra det, det går inte att undvika svenska när man bor i Sverige, skojar eleverna. Två av de intervjuade grupperna har en annan uppfattning, nämligen, den att de menar att vistelsen i Sverige absolut inte påverkar svenskainläringen. De eleverna förklarar att om man inte jobbar och inte heller umgås med svenskarna och man bara är hemma, där ingen pratar svenska har man svårt att lära sig språket. De betonar att "[...]man måste börja i skolan så fort som möjligt, när man kommer till Sverige" för att inte slösa bort tiden.

Alla elever poängterar att modersmålet är en av faktorerna som avgör hur snabbt man lär sig det nya språket. De förklarar att om man har samma alfabet, samma bokstäver så är svenskan lättare. Bara en elev i klassen har ett modersmål som tillhör samma språkfamilj som svenska och det är denna elev som kortast av alla har pluggat svenska för invandrare. Alla andra påpekar att de först måste lära sig bokstäverna för att lära sig språket, som också är tidskrävande. "Ett undantag kan vara när man har lärt sig engelska i sitt hemland, åtminstone några bokstäver och enkla ord, då är det inte lika svårt", tillägger en elev.

Alla våra informanter kommer överens om att utbildning från sitt hemland är viktig och bidrar till snabbare språkinläring och behärskning av språket. Eleverna säger att människor med högre utbildning alltid har det lättare. De menar att det är lättare att hitta praktikplats, jobb etc. Sådana personer förstår bättre lärarens förklaringar, och de tycker om att lära sig, enar sig våra informanter.

Frågan ”Varför lär du dig svenska?” är den som skapar en stor diskussion i varje grupp. Två av de mest populära svaren är för att fortsätta studera och att skaffa jobb:

Jobbet vill vi skaffa och vi vill jobba men svenskarna hotar oss, därför att vi är olika. Svenskarna tycker inte när vi inte pratar bra svenska och därför måste vi lära oss svenska- för att bevisa dem att vi inte är dummare.

Eleverna från en grupp tillägger att man lär sig svenska för att ” [...] inte känna sig som en idiot” och de menar att genom att kunna svenska ökas ens självkänsla och självförtroende och man är starkare då. Man kan prata med andra utan tolk, särskilt om sina problem, man kan hjälpa sina barn med läxorna och man kan förstå bättre, menar eleverna. Alla elever betonar att svenska är en nyckel, och man måste kunna svenska om man bor här. Efter att ha SFI avslutat vill alla elever skaffa jobb, fortsätta plugga svenska för att studera på universitet eller öppna egna företag. Eleverna berättar gärna om sina planer och vi ser ett stort engagemang för ämnet.

Alla fem grupper är eniga om att svenskainläringen inom SFI är viktig. Eleverna menar att det är en bra förberedelse för livet i Sverige och den ger den grundläggande kunskap som man behöver för att komma in i samhället. Genom att kunna praktisera kommer man också i kontakt med arbetsmarknaden, menar eleverna. Våra informanter tycker att det om är bra med SFI är att man kan träffa andra, man kan prata med sina kompisar: ” [...] man deltar i livet då, man behöver inte sitta hemma hela dagen och göra ingenting” berättar eleverna. De tycker mycket om skolan där de lär sig och de uppskattar lärarens jobb. Enligt elevernas åsikter är deras lärare snäll och bra på att förklara. Läraren hjälper dem och det om är det viktigaste är att läraren accepterar dem som de är, hon accepterar olikheter- betonar alla eleverna. Eleverna är nöjda med temadiskussioner om aktuella händelser, de säger att det hjälper till dem att inte känna sig dumma.

Alla av de intervjuade grupperna berättar att skolan är den enda platsen där de lär sig och pratar svenska, eleverna säger att de pratar svenska när de måste, t.ex. om de är på vårdcentralen och de inte har en tolk. Ett undantag är en kvinna som har en svensk man, som hon pratar hemma med och den kvinnan berättar att hon tränar sin svenska genom att delta i ett språkcafé.

De intervjuade eleverna är övertygade om att modersmållärares stöd kan underlätta svenskainläringen, de menar att man bättre förstår när någon förklarar på deras eget språk. Alla påpekar att gruppen som består av 28 elever (12 frånvarande) är för stor och de vill gärna ha mindre grupper, helst 10-12 elever. Eleverna påpekar också att på grund av den stora gruppen lär de sig ”inte så mycket”, de vill ha en mer intensiv undervisning och mer hjälp av läraren. Samtidigt betonar eleverna att läraren springer runt för att hjälpa alla, men hon hinner inte ändå. En av de intervjuade grupperna beskriver arbetsmiljön som minst sagt dåligt, klassrummet är stort, med runda bord och först och främst skapar detta inte någon känsla av att man är i skolan, berättar eleven. Samma elev poängterar att mer disciplin kan hjälpa i en sådan stor grupp. Vuxna elever bör vara mer självdisciplinerade och ta hänsyn till dem som är i skolan för att lära sig, menar eleven. Ljudnivån är ganska hög och andra elever pratar med varandra och det är svårt att koncentrera sig, menar gruppens ledare: ”Man måste ta eget ansvar och använda tiden i skolan”, fortsätter eleven. Andra från gruppen tillägger att det vore bra om de får bättre datorer och snabbare internet. De berättar att de inte använder datorerna som de har på grund av problem med internetuppkoppling. Eleverna önskar sig mer hjälp med att hitta praktikplatser, men alla är nöjda med sin skola och undervisningen.

Eleverna från skolan B (12 elever som blev indelade i 3 grupper)

Alla eleverna (12) tycker att åldern påverkar andraspråksutvecklingen och spelar en viktig roll eftersom unga personer kan lära sig ett språk snabbare än äldre personer. De förklarar att unga människor har mer fritid, de har bara en plikt - skolan. Däremot måste äldre människor jobba och de kan inte spendera så mycket tid på skolan och läxor. Dessutom har man mer problem när man är vuxen och man tänker på många olika saker hela tiden. En av eleverna säger:

Min dotter har läst svenska i 3 månader och hon kan säga mer på svenska än jag och jag har varit här i 6 år. Barn har mer plats i huvudet. När barn är 1-3 år gamla och om man pratar t.ex. 3 olika språk med barnet, då kan barnet lära sig alla dessa språk mycket lättare än en vuxen person. Barn fångar språket väldigt lätt.

En grupp (4 personer) kommer överens om att det är viktigt för språkinläringen hur länge man har bott i Sverige och att det kan underlätta för att lära sig svenska. Om man har bott här länge, har man lärt sig någonting nytt varje dag, till exempel nya ord. I den andra gruppen har 3 elever samma åsikt som i den första gruppen. De påpekar även att man lär sig svenska snabbare när man har bott länge i Sverige, för att man har möjlighet att lyssna på språket i olika situationer varje dag:

En person som kommer till Sverige kan inte prata svenska men efter ett år i svenska skolan kan samma person redan prata svenska.

En elev i den här gruppen säger att detta är viktigt men bara om man verkligen vill lära sig svenska. Om någon inte har vilja att lära sig språket, spelar det ingen roll om man har bott här länge. I den tredje gruppen tycker bara en elev att man lär sig bättre om man har bott i Sverige länge, 3 elever anser att det inte alls är viktigt hur länge man har varit här:

Jag har träffat människor som har bott i Sverige i 8-10 år och de kan fortfarande inte prata svenska. Därför tycker jag att tiden man har bott i Sverige, inte är så viktig.

Eleverna (12) i alla grupper kommer överens att modersmål spelar en oerhört viktig roll när det gäller inläringen av det svenska språket. De motiverar sin åsikt med att människor från länder som Norge, Tyskland, Belgien kan lära sig svenska snabbare eftersom dessa språk är liknar svenska. Däremot har personer som pratar ryska eller serbiska svårt att lära sig svenska eftersom dessa språk är helt olika svenska och dessutom har dessa språk ett annat alfabet. En elev betonar:

Modersmål är viktigt. Om man kommer från mellanöstern, har man ett annat alfabet och då är det svårare att lära sig svenska, eftersom man också måste lära sig att skriva med en annan skrifts typ.

En annan elevs tanke:

Jag kommer från Kina och i kinesiska är ingenting samma som i svenska, därför är det väldigt svårt för mig att läsa svenska.

Alla eleverna betonar dock att om någon är språkbegåvad, spelar modersmålet inte så stor roll.

En grupp tycker att utbildning spelar en viktig roll när man lär sig ett nytt språk eftersom man redan har studerat och man har olika strategier, för hur man ska lära sig på bästa sätt och hur man kan skapa ett system för att lära sig t.ex. grammatik. Den andra gruppen anser att

utbildning är viktig, men det är motivation som är ännu viktigare. Den tredje gruppen är enig om att utbildning inte är avgörande och inte hjälper till med att lära sig ett nytt språk.

Å ena sidan är utbildningen inte så viktig men å andra sidan, om någon har studerat något språk tidigare, kan det underlätta inläringen av nästa språk.

5 elever sa att de lär sig svenska för att de bor i Sverige och därför måste de prata svenska. Samma antal elever sa att de vill ha ett bättre arbete och de tycker att svenska språket kommer att underlätta detta. För att kunna prata med sina svenska vänner är en annan bra anledning, enligt 6 elever. 6 elever anser också att det svenska språket kommer att hjälpa dem att integrera sig i det svenska samhället. 2 elever har ett helt annat skäl, om de pratar svenska, kommer de att träffa en svensk flickvän/pojkvän.

Efter SFI vill 9 elever läsa mer svenska, de vill alltså fortsätta och läsa SAS Grund eller SAS 1,2 och 3. Några elever förklarar att de vill hitta bättre arbete efter att de är klara med SFI. En elev vet inte vad han/hon kommer att göra efter SFI.

11 av 12 elever i klassen är eniga om att SFI är viktig eftersom man får chans att lära sig det svenska språket, när man bor i Sverige. Och att när man kommer till Sverige, börjar man från noll. SFI hjälper till att lära sig svenska samt att man pratar mycket om det svenska samhället och den svenska kulturen på lektionerna, tycker de.

Det är viktigt och bra för att det är bara för invandrare. Det är bra för vår integration i det svenska samhället därför att vi lär oss språket och vi läser också om den svenska kulturen och svenska traditioner, som t.ex. midsommar, jul, valborg.

En elev anser att SFI inte är så viktig men det är bra eftersom man kan lära sig ett språk gratis.

Alla eleverna ser fördelar i att delta i SFI-undervisningen. De nämner följande nytta: man kan lära sig svenska, man behöver inte betala för det, det är flexibelt för att man kan läsa på förmiddagen, eftermiddagen eller kvällen, man bestämmer själv hur många timmar i veckan man vill läsa och man har möjlighet att träffa personer från andra länder.

Att man kan hitta ett bättre arbete och att man kan tala svenska med sina vänner och kollegor är de största möjligheterna som ges genom det svenska språket, tycker 8 elever. De andra eleverna påpekar också att tack vare det svenska språket kan de förstå svenska filmer och program samt de förstår vad svenskar säger till dem. Om man kan svenska, är det möjligt att läsa svenska tidningar och kommunicera med människor i olika vardagliga situationer (på restaurang, konditori, bank, skatteverket etc.). En annan fördel är att man integrerar sig i det svenska samhället.

5 elever förklarar att de bara lär sig svenska i skolan för att de arbetar mycket och inte har så mycket tid att lägga på läsning. 4 elever lär sig svenska genom att lyssna på radio eller titta på teve. De anser att framförallt radio kan bidra till språkutveckling eftersom man inte ser de andra personerna som pratar och då måste man koncentrera sig och anstränga sig mer. 2 elever lär sig svenska tillsammans med sina barn eftersom barnen går i den svenska skolan och kan svenska mycket bättre än sina föräldrar. Bara en elev säger att han/hon lär sig svenska på sin arbetsplats där han/hon har möjlighet att prata svenska med sina kollegor, t.ex. när det är fikarast.

4 elever försöker prata svenska i alla möjliga situationer, även om de kan engelska. 5 elever pratar svenska bara i skolan. En elev pratar svenska på jobbet, en elev när han/hon handlar och en elev pratar svenska med sina vänner.

De flesta eleverna (5) anser att de lär sig bäst genom att lyssna, t.ex. på radio, på läraren, andra människor eller när de gör hörförståelseövningar. Att läsa är det bästa sättet att lära sig svenska enligt 4 elever. 3 elever tycker att alla delar (prata, skriva, läsa, lyssna, grammatik) är viktiga och de lär sig bäst genom att öva alla dessa färdigheter. 2 elever tycker att man kan lära sig svenska bäst genom att först och främst prata svenska. Bara en elev ser skriftliga uppgifter som ett bra sätt att lära sig svenska.

8 av 12 elever tycker att svenskundervisningen i deras skola är väldigt bra, 3 elever säger att den är bra och en elev tycker att svenskundervisningen i skolan är bra men den kan bli bättre. Alla eleverna är väldigt nöjda med sin duktiga och snälla lärare.

Det finns givetvis saker i skolan som skulle kunna förbättras, anser eleverna. Alla eleverna nämner att det skulle bidra till en bättre undervisning och språkutveckling om man skulle minska antal elever i en klass. Nu är de för många. En grupp tycker att det är för mycket grammatik på lektionen, men samtidigt vill den andra gruppen ha mer grammatik, mer tester och skriva mer diktamen. En grupp anser att det är för mycket grupparbete på lektionen, de skulle vilja ha mer tid för att prata med läraren, inte med andra elever, eftersom inte alla i klassrummet får chans att prata. Vidare tycker alla grupper att de behöver träna mer hörförståelse. Alla eleverna säger att de får hjälp av sin lärare.

Eleverna från skolan C (12 elever som blev indelade i 3 grupper)

Två grupper är eniga om att åldern spelar en viktig roll vid inläring av ett nytt språk, eftersom unga personer kan lära sig ett språk snabbare än äldre personer. Dessutom har unga människor mer fritid och de har bara en plikt - skolan. De påpekar även att barn och ungdomar har ett bättre minne:

Små barn lär sig ett nytt språk snabbare. Om man är äldre, har man mer problem och man tänker på många olika saker hela tiden. Vi tycker också att som små integrerar sig barn snabbare i ett nytt samhälle, i en ny miljö. De träffar andra barn på förskolan och lär sig mycket av sina kompisar.

Den tredje gruppen kommer inte överens om ålderns påverkan på andraspråksinläringen. En elev berättar att åldern spelar en betydande roll medan en annan elev tycker att små barn kanske lär sig snabbare men vuxna människor har redan kunskap om olika saker, som exempelvis grammatik, lärstrategier etc. 2 elever anser att åldern inte är viktig, det är motivation som spelar en större roll vid andraspråksinläringen. "Om man har vilja och motivation, kan man lära sig allt", förklarar de.

Enligt två grupperns åsikt är det viktigt hur länge man har bott i Sverige därför att man redan har kompisar som man kan prata svenska med. Man hör språket varje dag och man lär sig någonting nytt varje dag. Den tredje gruppen anser att tiden i Sverige inte spelar någon större roll. Om någon har bott här länge men vill inte umgås med svenskar eller om man inte har motivation, har det inget inflytande på språkinläringen.

Alla eleverna kommer överens om att modersmål är viktigt när man lär sig ett nytt språk.

Det finns olika språkfamiljer. Det är lättare för människor med modersmål som liknar svenska, t.ex. tyska, holländska. Jag pratar arabiska och det finns många skillnader mellan dessa språk, framför allt ett annat alfabet.

Det kan dock hjälpa om någon kan ett annat europeiskt språk, som t.ex. franska eller engelska, eftersom det finns många samma ord i svenska, tycker eleverna från skola C.

9 elever anser att utbildning spelar en viktig roll vid språkinläring. Om man har studerat 12 eller 16 år i sitt hemland, är det lättare att lära sig ett språk eftersom man vet hur man ska lära sig på bästa sätt. Om man inte har gått i skolan, vet man inte hur man ska lära sig ett språk, säger eleverna. 3 elever tycker att utbildning inte är viktig. "Alla måste börja från början", förklarar de.

Anledningen till att eleverna från skola C lär sig svenska är först och främst att de bor i Sverige och de planerar sin framtid här. Så svarar 10 elever. 7 elever berättar att de också behöver svenska när de ska arbeta eller studera på universitetet. 6 elever förklarar att det svenska språket är viktigt för att integrera sig i det svenska samhället.

Efter SFI vill alla 12 elever fördjupa sina kunskaper i det svenska språket och de ska fortsätta läsa svenska på SAS. En elev berättar att han/hon också skulle vilja göra någon praktik efter SFI för att känna sig tryggare att använda svenska bland svenskar.

Alla eleverna anser att SFI är viktig därför att man får chans att lära sig det svenska språket, när man bor i Sverige. Vidare får man information om svenska traditioner och högtider på SFI-undervisningen.

12 elever säger att de största fördelarna i att delta i SFI-lektioner är att man kan lära sig svenska, träffa personer från andra länder samt integrera sig i det svenska samhället. 6 av 12 elever tycker att SFI kommer att hjälpa dem att hitta ett arbete sedan, när de är klara med SFI och SAS.

Det finns olika möjligheter med att vara delaktig på SFI enligt elevernas åsikt, t.ex. man kan hitta ett jobb, studera på universitetet, tala svenska med sina vänner och kollegor, förstå svenska filmer och program och förstå vad svenskar säger, läsa tidningar, integrera sig i det svenska samhället, kommunicera med människor i olika situationer.

9 elever berättar att de lär sig svenska både i skolan och hemma. "Skolan räcker inte. Det är viktigt att repetera hemma.", säger de. 3 elever tränar svenska bara i skolan pga. tidbrist, de kan inte fokusera sig hemma och dessutom måste de ta hand om sina barn, laga mat osv. En elev lär sig svenska med sin svenska man. 5 elever brukar också lära sig genom att titta på svensk teve. En elev går på biblioteket eftersom man kan göra läxor i lugn och ro där.

8 elever erkänner att de bara pratar svenska i skolan. En elev pratar svenska i alla möjliga situationer, en på arbetet och en med sin man. 4 elever brukar prata svenska med sina vänner och när de handlar, 3 använder svenska på föräldramöte.

9 av 12 elever betonar att alla delar, alltså prata, läsa, skriva, lyssna och grammatik, är lika viktiga när man lär sig det svenska språket. En elev tycker att det bara är grammatik som kan hjälpa mest, en tycker att man kan lära sig bäst genom att prata och en annan elev säger att man lär sig svenska bäst när man lyssnar, t.ex. på radio eller på svenskar på spårvagnen.

Alla eleverna i skola C är väldigt nöjda med undervisningen på SFI samt med sin duktiga lärare. De skulle vilja ha mer grammatik, test, hörförståelse och uttalövningar i skolan. Alla håller med att deras klass är för stor just nu (38 personer i en klass) som bidrar till att man inte kan fokusera sig på lektionen, för att hälften vill lära sig, medan hälften pratar och stör. Det resulterar också i det att lärare inte har tid för alla och att alla inte får chans att prata under undervisningen.

Alla eleverna berättar att de får hjälp av sin lärare.

5.2.1. Sammanfattning av diskussionen med intervjuade eleverna

Elevernas syn på de mest betydande faktorerna för andraspråksinläringen och de mest effektiva arbetsätten som används av läraren i skolan samt elevernas önskemål angående undervisningen på SFI och andra diskuterande frågor, presenterar vi här i formen av en tabell:

Diskussionens frågor	Elevernas åsikter
Faktorer som är mest betydande	– modersmål – åldern – vistelsestid i Sverige – motivation och eget ansvar för sitt lärande – språkbegåvning
Skäl att lära sig svenska inom SFI	– ”jag måste, jag bor här” – ”svenska är en nyckel till allt” – jobb – integration – vidare utbildning – förberedelse för livet i Sverige – för prata med andra, prata bättre, förstå bättre – andra: hitta en svensk man, bli ”starkare”, ”inte känna sig som en idiot”
Åsikter om SFI	– viktigt och bra – hjälper till att förstå hur landet fungerar – ger information om den svenska kulturen och svenska traditioner – hjälper till att hitta praktikplatser – man kan träffa nya människor – läraren är snäll och hjälper till – läraren accepterar olikheter – läraren hjälper till och använder varierande arbetsätt
Sätt att lära sig svenska Användning av språket	– samspel mellan läsning, skrivning och hörförståelse – man är olika och man lär sig på olika sätt – viktigast prata – skolan är den enda plats där man pratar svenska – man pratar med familjemedlemmar och kompisar, på jobbet, på föräldramöten

Önskemål	– modersmålstöd – mindre grupper – mer hjälp med praktikplatser – mer intensiv undervisning – bättre fysisk arbetsmiljö, bättre teknisk utrustning – mindre störande uppförande av andra – mer tid med läraren – mer test – träna mer hörförståelse

6. Diskussion och slutsatser

6.1. Diskussion

I dag lever vi i ett mångkulturellt samhälle och att träffa människor från hela världen är inte något som förvånar. På grund av olika orsaker (krig, jobb, familjesituation), flyttar människor från ett land till ett annat. Livet i det nya landet ställer stora krav, bland annat måste man lära sig språket, som talas i landet dit man har flyttat. När man kommer till Sverige kan man oftast bara sitt modersmål och det känns normalt att använda sitt språk i samtalet med sina barn eller människor som kommer från samma land, men man ska också lära sig ett nytt språk, som är gemensamt för alla. Att lära sig det nya språket är nödvändigt och ger många möjligheter, men att lära sig det nya språket kan vara ansträngande och tidskrävande och hela inlärningsprocessen beror på många faktorer. Att försöka ta reda på vilka faktorer enligt både lärare och elever som är mest betydande och påverkande för vuxnas andraspråksinläring samt vilka arbetsätt som läraren använder i sitt jobb för att bidra till snabb och effektiv språkinläring och utveckling, är motivationen för vår uppsats.

Om språk

Imsen skriver om språkets två viktiga funktioner: kommunikation och ett verktyg för tänkande och lärande (2006:335). Wellros (1998:8) tillägger att med språket uttrycker man sina tankar och känslor. Våra intervjuade elever bekräftar bara dessa teorier. Eleverna är medvetna om att de måste lära sig svenska för att förstå andra och bli förstådda: ”Man bor i Sverige och man måste prata svenska” betonar våra informanter. De intervjuade eleverna är medvetna om att utan att kunna den grundläggande svenskan är det oerhört svårt att kommunicera med andra (även med sin man): ”Det är bättre att berätta själv om sina problem, utan en tolk. Det känns inte så pinsamt då”, säger en av de intervjuade eleverna. Våra informanter vet att man uttrycker sina känslor med hjälp av språket och en tolks ord kan inte förmedla samma känslor som när man berättar själv (särskilt när det gäller problem och andra känsliga ämnen). Eleverna betonar att de vill lära sig svenska för att ”inte känna sig som en idiot”. De menar att de måste uttrycka sig korrekt för att deras medmänniskor ska förstå dem, men eleverna är medvetna om att det tar en jättelång tid innan de verkligen kommer att förstå

allt. Wellros påpekar att när man lär sig ett nytt språk i vuxen ålder ” (...) är man sällan medveten om pragmatikreglerna när man kommunicerar med varandra” (1998:33), som i sin tur kan leda till olika svårigheter, begränsningar eller förvirring i språkets användning.

Eleverna som vi har intervjuat betonar samtidigt att läraren hjälper dem att komma in i samhället, att förstå samhällets oskrivna regler och tysta budskap (Jensen 2009:45). Läraren hjälper eleverna både med integration och med att förstå andra och förstå hur samhället fungerar och hjälper sina elever med att förstå de oskrivna reglerna (Jensen 2009:45). De intervjuade eleverna är medvetna om att för att hantera sitt liv i ett nytt land- Sverige, måste de lära sig och behärska svenska på bästa möjliga sätt.

Eleverna som studerar svenska inom SFI är vuxna. De kom till Sverige när deras modersmål var väl etablerat. För att lära sig svenska krävs mycket tid och ansträngningar. Svenskan som de lär sig blir deras andraspråk, som ska användas och tillfredställa deras kommunikationsbehov (vi har skrivit om detta i avsnitt 3.1.1). De intervjuade eleverna är eniga om att svenskan är svår att lära sig.

Hyltenstam och Lindberg (2013:15) betonar att trots att kunna kommunicera på svenska är invandrarnas gemensamma mål får man inte glömma att invandrarna är en mycket varierande grupp. Detta betonar också de intervjuade eleverna när de berättar om lärarens jobb. De intervjuade eleverna poängterar att läraren förstår och accepterar att de är olika. Det är oerhört viktigt för dem att känna sig trygga och accepterade. Eleverna betonar starkt att ”svenskarna hotar oss därför att vi är olika”. Sådana känslor bidrar inte till en effektiv och framgångsrik svenskainläring. Man får inte glömma att olikheter kan vara berikande. Utbildning inom SFI är ofta det första mötet med det svensksamhället och därför måste eleverna känna sig välkomna i skolan. Våra intervjuade elever är nöjda med sin skola, de tycker mycket om sina lärare, vilka enligt elevernas åsikter är snälla och hjälpsamma.

Om åldern

Att lära sig svenska är inte lätt, menar våra intervjuade SFI-deltagare. Enligt forskare finns det många faktorer som påverkar andraspråksinläring. Abrahamson (2009:198) beskriver många individuella, sociala, psykologiska och biologiska faktorer som påverkar andraspråksinläring. En av de faktorerna är åldern. En generell uppfattning är att barnen lär sig ett nytt språk snabbare än vuxna. Samma uppfattning har många av de intervjuade eleverna. Enligt deras åsikter har vuxna olika problem som hindrar dem för att fokusera på språkinläringen. De intervjuade eleverna menar att barnen har lättare att lära sig ett nytt språk och barnen gör det snabbare:

Barn har alltid lättare med nya språket. De har ett fräscht minne där finns plats för alla möjliga språk. Barnen har inte så mycket som vuxna att tänka på och stressa, förutom de umgås med andra som pratar svenska och barnen fokuserar sig inte på att lära svenska, att lära sig alla regler, uttal etc. De lär sig automatiskt. De lär sig också snabbare.

Lärare B anser att framför allt känslan av att man är för gammal för att lära sig ett nytt språk, att det var länge sedan, man var van vid att plugga, kan förhindra elevernas språkliga utveckling. Abrahamson (2009:224) betonar att det är en myt att barnen har lättare att lära sig ett nytt språk och påpekar vidare på att det också gäller uttalet. Abrahamson (2009:33) betonar att vuxna kan uppnå samma nivå i andraspråket som en infödd eller nästan infödd nivå och att det beror på inlärarens begåvning. Åldern spelar alltså, enligt Abrahamson ingen viktig roll i en språkinlärningsprocess.

Bara en av våra intervjuade elever har samma uppfattning som Abrahamson, men inte i alla fall. Den eleven menar att barnen inte har lättare eller svårare att tillägna sig ett nytt språk utan menar att både vuxna och barn kan lära sig svenska på lika avancerad nivå, men att vuxna och barn lär sig på olika sätt. Den eleven är inte överens med Abrahamsons åsikter angående uttalet. Enligt Abrahamson kan både barn och vuxna lära sig att uttala ord på lika nyanserat sätt. Eleven menar att barn och yngre människor kan lära sig bättre uttal än äldre.

Om tid man har bott i Sverige

Vissa av våra intervjuade elever påstår att det är viktigt hur länge man har bott i Sverige. De menar att ju längre man har bott här desto lättare har man att lära sig och behärska svenska. Det beror på att svenskan hörs överallt och ”det går inte att undvika svenska när man bor i Sverige” menar eleverna. Andra av våra informanter säger att vistelstid i landet inte spelar någon viktig roll. De eleverna menar att man måste umgås med de som pratar svenska (helst svenskar) för att bli van vid språket och då har man lättare att förstå och lära sig svenska. Att umgås med svenskar hjälper också till att förstå språkets koder, menar Wellros (1998:33). Författaren betonar att man lär sig det nya språkets regelsystem genom det sociala samspelet: genom att lyssna, observera och våga kommunicera med andra. Det är alltså inte viktigt hur länge man har bott i ett nytt land utan vilka sociala aktiviteter som man deltar i. Det att människan utvecklas i sitt sociala liv och människans beteende och sysselsättningar har sin utgångspunkt i sociala aktiviteter påpekas också i Vygotskijs sociokulturella syn på lärande. En av de viktigaste aspekterna i Vygotskijs teori är att en lärare och en undervisning ses som en nyckel till kunskaper, den nyckeln som ger förutsättningar för att förstå processer i natur och samhälle på ett mer grundläggande sätt. Elever, å andra sidan, är beroende av stöd och hjälp och den hjälpen kan komma både från lärare och mer kompetenta kamrater (Säljö 2010:193). Alla våra informanter är eniga om lärarens viktiga roll inte bara i undervisning utan i deras liv. Det är läraren som försöker övertyga sina elever om att de kan lyckas med språkinläringen och det nya livet här i Sverige. De intervjuade eleverna anser att läraren är snäll, den hjälper och individanpassar sin undervisning, men först och främst är läraren en kompetent och kunnig person. Läraren är alltså den nyckeln som Vygotskij pratade om. Enligt Vygotskijs sociokulturella teori är eleven beroende av stöd och hjälp, som kan komma både från läraren och mer kunniga kamrater (Säljö 2010:193).

Om modersmål

Att SFI-deltagarna behöver mer hjälp i sin svenskaspråkinläring betonar både de intervjuade lärarna och eleverna. Våra informanter påpekar att en hjälp i form av modersmålslärares stöd kan bidra till en snabb språkbehärskning. De intervjuade eleverna betonar att de förstår bättre om någon förklarar på deras eget språk. Modersmålet är ju det språk som är bra etablerat och det är modersmålet som eleverna dagligen använder. Att modersmålet är den faktorn som påverkar andraspråkinläringen mycket är alla våra intervjuade elever övertygade om. Enligt elevernas åsikter är det modersmålet som avgör hur fort man tillägnar sig det nya språket:

Modersmål är viktigt. Om man kommer från mellanöstern, har man ett annat alfabet och då är det svårare att lära sig svenska, eftersom man också måste lära sig att skriva med en annan skrifts typ.

Eleverna förklarar vidare att om man har modersmål som tillhör samma språkfamilj som svenska är det lättare att lära sig svenska. Då behöver man inte börja med att lära sig alla bokstäver på nytt för att lära sig språket. En stor del av våra informanter har somaliska, arabiska, serbiska eller kinesiska som modersmål. Det finns så många skillnader mellan dessa språk, menar eleverna och det är därför som svenskan är oerhört svår att lära sig, betonar

dessa elever. Om modersmålets betydelse i andraspråkinläring skriver också Abrahamson (2009:31). Enligt författaren kan skillnader mellan modersmålet och andraspråket leda till svårigheter och språkliga fel. Abrahamson (2009:32) menar att modersmålet kan ha både positiv och negativ påverkan på andraspråksinläringen. Om modersmålet har samma eller likadana strukturer skapas inga svårigheter. Å andra sidan kan det första språket störa inläring av andraspråket. Detta händer, menar Abrahamson (2009:32), när man försöker överföra strukturer från det första språket till det andra. Att lära sig sitt modersmål här i Sverige kan också vara till hjälp för andraspråksinläring och utveckling, påpekar Enström och Holmeegard (1993:165) Våra intervjuade elever säger ingenting om denna möjlighet, de anser att de har tillräckliga kunskaper inom sitt modersmål och de behöver bara någon som kan förklara på deras språk.

Om utbildning och tidigare erfarenheter

En annan faktor som påverkar andraspråkinläring och som alla intervjuade lärare är övertygade om är erfarenheter som eleverna har från sitt hemland. De erfarenheterna kan också varken positivt eller negativt påverka andraspråksinläring. De faktorerna kallar Abrahamson (2009:198) för individuella och psykologiska faktorer. En av dessa faktorer (erfarenheter) är elevernas skolbakgrund och studievana. Lärare A anser att de två faktorerna är mest betydande och avgörande för andraspråksinläring:

Deltagarna med lång skolbakgrund och lång studievana har mycket lättare att snabbt lära sig språket. De andra, som har kort skolbakgrund måste först lära sig att bli vana vid inläring, de måste skapa vana att systematiskt lära sig och efter detta kan de satsa sin tid på nya språket. Det tar lång tid att lära sig studera och lära sig språket. Man kan säga att det är två processer på en gång, som är jättetidskrävande och kan leda till uppgivenhet.

Lärare B betonar att tidigare kunskaper och erfarenheter av att lära sig ett annat språk kan underlätta inläringen av ett nytt språk. Att en utbildning från ens hemland är viktig betonar ett stort antal av våra intervjuade grupper. Eleverna menar att människor med högre utbildning alltid har det lättare, de människorna vet hur man lär sig språket på ett bra sätt, de behöver inte lära sig att lära och på grund av sin utbildning har de lättare att hitta olika arbetsplatser. Dessutom har man kunskaper om olika inlärningsstrategier vilka man kan ta till användning i andraspråksinläringen. De andra eleverna som påstår att utbildningen inte spelar någon viktig roll, motiverar sitt svar: "(...) man måste ändå börja från början". De hävdar vidare att det är motivation som är viktigare än utbildningen.

Om motivation

Såväl lärare A, lärare B som lärare C tycker att elevers motivation är en av de absolut viktigaste faktorerna som påverkar andraspråksinläringen. Lärarna anser att motivationen spelar en betydande roll när man ska lära sig vad som helst, men särskilt när man ska lära sig något som är svårt, som till exempel ett nytt språk: "Om man har vilja och motivation, är allt möjligt då", betonar en av lärarna. Motivation beskrivs av Abrahamsson (2009:207) som vilja att lära sig målspråket samt denna grad av ansträngningen som man lägger ned på uppgiften. Dessutom betonar han att inlärarens attityder också har en stor påverkan på motivationen som vidare leder till direkta effekter på andraspråksinläringen. Positiva attityder kan ge högre motivation som kan resultera i framgångsrik inläring av målspråket på samma gång som negativa attityder kan leda till lägre motivation och därmed ofta lägre inlärningsframgång (Abrahamsson 2009:207). Det finns två olika typer av motivation enligt Abrahamsson (2009:207), integrativ och instrumentell motivation. I den integrativa motivationen har inläraren önskan att identifiera sig med målspråket och att tillhöra den nya kulturen, det nya

samhället. Sådan inlärare visar ofta intresse och engagemang för målspråket, landets kultur och traditioner samt samhällsliv. Detta påpekar många av våra intervjuade elever. De tycker att det är viktigt att umgås med svenskar och prata svenska med sina kompisar. Vidare anser de att om någon har vilja och motivation, då kan man lära sig allt och allt är möjligt. Den instrumentella motivationen betyder däremot att inläraren ser andraspråksinläringen som en investering, ett verktyg att uppnå någonting, som exempelvis ett bättre arbete, högre lön, studiemöjligheter osv.(Abrahamsson 2009:207).

Lindberg belyser också andra typer av motivationen, nämligen inre motivation som innebär att man vill lära sig språket för sig själv, oavsett syfte, och yttre motivation som baserar på krav och förväntningar från vår omgivning, alltså om man behöver prata målspråket för att få ett arbete eller gå på universitetet (Lindberg 2008:21). Om inre och yttre motivation pratar lärare A. Hon förklarar att eleverna oftast är yttre motiverade men att det saknas inre motivation. Eleverna närvarar vid SFI eftersom de är tvungna att leva och överleva här i Sverige, de vill lära sig saker som de kan dra fördel av. Men oftast saknar eleverna ”den inre kraft” som gör att de verkligen vill lära sig språket och tillägna sig kunskap om Sverige, tycker lärare A.

Om arbetssätt

De eleverna som vi har intervjuat anser att deras lärares jobb bidrar till ökning av motivationen. De intervjuade eleverna ser en nytta i sitt lärande, eleverna är medvetna om att kunskaper från skolan kan användas för att klara av sin nya livssituation. De flesta av våra intervjuade elever anser att deras lärare i sitt jobb använder en väldigt bra kombination av metoder, nämligen uppgifter att läsa, skriva, prata, höra samt grammatiska övningar som ger nytta för olika färdigheter. Som Imsen påstår i sin bok (2006:335), har språket en viktig funktion, nämligen att man kan kommunicera med andra människor genom att läsa, skriva och samtala och det är en nytta som elever anser är en bra motivation. Wellros påpekar att man lär sig det nya språkets regelsystem genom att lyssna, observera och kommunicera med andra, det är alltså alla färdigheter som behövs för att behärska språket på ett bra sätt. Vidare ska eleven använda både skriftligt och muntligt språk i vardags-, samhälls- och arbetsliv, enligt Skolverket (2012:9). SFI-utbildningens syfte är enligt Skolverket (2012:42) att eleven ska utveckla sin förmåga att läsa skriva, tala, samtala, förstå och kunna använda svenska i olika sammanhang, skaffa sig kunskaper om inlärnings och kommunikationsmetoder som en grund för vidare språkutveckling. Det finns dock elever som skulle vilja ha framför allt mer uppgifter i hörförståelse därför att det är väldigt svårt att förstå svenskar, som inte kanske är så vana att prata med människor som inte har svenska som modersmål. Många av de intervjuade eleverna påpekar också att de vill ha mera muntliga övningar då de kan prata med sin lärare. Nu får inte alla elever en chans att prata, först och främst på grund av det stora antalet av elever i klassen. Det är dock inte alla elever som har samma åsikter. Vissa elever tycker att man lär sig bäst genom att lyssna. De förklarar att de är som små barn som inte kan prata än och den första saken de gör är att lyssna på andra.

Om SFIs roll

39 av 40 elever menar att svenskinläringen inom SFI är viktig. De eleverna förklarar att utbildningen inom SFI är en bra förberedelse till livet i Sverige och den ger de grundläggande kunskaper som man behöver för att komma in i samhället. Skolor där de läser SFI hjälper ofta sina elever att hitta en praktikplats som bidrar till att eleverna kommer i kontakt med arbetsmarknaden. Enligt Skolverket (2012:42) har SFI-undervisning som mål att stärka de vuxna elevernas aktiva deltagande i arbets- och samhällsliv samt att de ska få stöd och

stimulans under hela vägen i sin språkliga inlärning och utveckling under SFI-utbildningen. Man ska alltså kombinera den teoretiska utbildningen med andra aktiviteter såsom arbetslivorientering, validering, praktik eller annan utbildning (Skolverket 2012:7). Sandwall (2013:725) betonar att vuxna invandrare kan lära sig svenska på en arbetsplats relativt enkelt samt yrkessvenska och en praktikplacering kan leda till såväl snabbare arbetsmarknadsinträde som effektivare andraspråksutveckling. De synliga nyttor som elever strävar efter är ett jobb och vidare utbildning:

Jobbet vill vi skaffa och vi vill jobba men svenskarna hotar oss, därför att vi är olika. De tycker inte när vi inte pratar bra svenska och därför måste vi lära oss svenska- för att bevisa dem att vi inte är dummare.

Om hinder

Det finns naturligtvis hinder som kan försvåra inlärning av svenska. Lärare A tycker att först och främst motivationsbrister kan vara ett stort hinder för hela inlärningsprocessen.

Lärare B och C påpekar att traumatiska upplevelser och bekymmer för familjen förhindrar elevernas språkutveckling och språkanvändning. Lärare C tycker att elevernas situation i Sverige också spelar en viktig roll när det handlar om andraspråksinlärningen. Eleverna som kom till Sverige som flyktingar, har många bekymmer och tänker på sina släktingar och vänner i sitt hemland. Det distraherar mycket och det märks i undervisningen och i deras språkutveckling och språkanvändning. Det är svårt att koncentrera sig på att lära sig nya saker för elever som har traumatiska upplevelser från sitt hemland. Om eleverna känner sig otrygga och är distraherade från undervisningen på grund av att de inte har någon bostad eller något arbete, kan det också försämra deras språkutveckling, tycker lärarna. Många elever känner sig också stressade, därför att de inte har så mycket tid att läsa, de måste hitta ett arbete eller en lägenhet, de måste bli klara med Sfi snabbt. Därför spelar det en viktig roll att skapa en trygg miljö i skolan för alla elever.

Ett annat hinder är åldern och en känsla att man är för gammal för att tillägna sig ett nytt språk, att det var länge sedan då man gick i skolan, tycker lärare B. Om åldern skrev vi mer tidigare i vår diskussion (s.28).

Tidigare kunskaper i språk kan också förhindra språkutveckling, tycker lärare B. Om man inte har lärt sig ett annat språk tidigare, kan det förhindra nuvarande språkutveckling. Den här faktorn påpekas också av många intervjuade elever. "Å ena sidan är utbildning inte så viktig men å andra sidan, om någon har studerat något språk tidigare, kan det underlätta inlärning av nästa språk", tycker eleverna i skola B. Lindberg anser att den bästa situationen har elever som redan har tidigare erfarenhet av språkstudier (Lindberg 2008:17).

Alla eleverna kommer överens om att modersmål spelar en viktig roll vid språkinlärningen. Det kan också vara ett hinder om modersmålet skiljer sig mycket från målspråket, som exempelvis arabiska eller persiska som inte har samma alfabet som det svenska språket, tycker eleverna.

Det finns olika språkfamiljer. Det är lättare för människor med modersmål som liknar svenska, t.ex. tyska, holländska. Jag pratar arabiska och det finns många skillnader mellan dessa språk, framför allt ett annat alfabet.

Om modersmålet och dess inflytande på andraspråket skriver Lindberg (2008). Om man talar ett annat europeiskt språk eller om vårt modersmål är nära besläktat med svenska, som t.ex. tyska, engelska, holländska, hjälper det inlärningen av målspråket därför att de språken tillhör

samma språkfamilj, vilket betyder att de liknar varandra i ord, grammatik osv. Å andra sidan, om man pratar ett icke-europeiskt språk, tar det naturligtvis mer tid att lära sig svenska. Vidare är skriftsystemet också betydelsefullt. Och om man måste lära sig såväl ett nytt språk samt ett nytt skriftsystem, behöver man ännu mer tid att utveckla läs- och skrivfärdigheter på svenska (Lindberg 2008:18).

Lärare B anser även att brist på kontinuitet i klassen också kan vara ett förhinder när det gäller andraspråksinläringen. Klasserna är för stora på SFI eftersom man tar in nya elever hela tiden. Det bidrar till att klassen inte gör progression för att nya elever kommer ständigt och de har förstås lägre nivå än elever som har varit i samma grupp länge. I sådana fall måste man gå på individnivå men det finns ingen tid för detta tyvärr.

Om önskemål

Lärarna tycker först och främst att det är för många elever per en klass på SFI som bidrar till att man inte har tillräckligt tid för varje elev. Därför skulle de vilja minska antal elever i klassen som skulle resultera i en effektivare undervisning och en bättre progression i språkutveckling och språkanvändning. Dessutom önskar de sig mer tid för att planera lektioner, läsa forskning, lära sig nya metoder, utarbeta nytt och bra material samt tid för att samarbeta med andra lärare, då man kan diskutera och lösa problem tillsammans, lära sig från varandra osv. Det skulle förbättra undervisningen, anser de. Nuförtiden hinner SFI-lärare inte med det eftersom de har för mycket undervisningstid. Ett annat önskemål är mer tid för studiehandledning, då man kan hjälpa eleverna individuellt eller diskutera deras progression i svenska. Lärare A skulle vilja att hennes elever får modersmålstöd eftersom det kan hjälpa dem att behärska svenska snabbare, framför allt på den grundläggande nivån.

När det gäller elevernas åsikter, är de ganska lika lärarnas. De tycker också att klasser på SFI är för stora som resulterar i att de har svårt att fokusera sig på lektionen, för andra elever stör dem som verkligen vill lära sig svenska, de får inte individuell tid med läraren, de får inte chans att prata i klassrummet. Eleverna önskar sig modersmålstöd, mer tid med läraren, både på studiehandledning och på lektionen. Några elever tycker att skolan skulle hjälpa mer med att hitta praktikplatser. Vidare skulle de vilja ha mer intensiv undervisning, mer test och träna mer hörförståelse. Skolorna behöver också ha bättre arbetsmiljö samt vara bättre utrustad med bra datorer och snabbare internet, poängterar eleverna.

6.2. Slutsatser

Syftet med den här uppsatsen är att få en bild över lärares och elevers uppfattning om de faktorerna och arbetssätten som påverkar och bidrar till en effektiv och framgångsrik andraspråkinläring. Vi anser att de intervjuade lärarna är medvetna om forskning kring vår uppsats undersökningsämne och detta genomsyrar deras arbete: arbetssätt och arbetsmetoder. Lärarna är väl medvetna om sina elevers livs- och inlärningsituation. Lärarna strävar efter att skapa en trygg och lustfylld inlärningsmiljö. En trygg relation, respekt och öppenhet är de viktiga förutsättningar som hjälper till att skapa en vilja att delta i SFI-kurser. Lärarna använder varierande och målinriktande arbetssätt, de försöker skapa balans mellan läsning, skrivning och hörförståelse. Genom att diskutera aktuella samhällsproblem, analysera olika myndigheters dokument bidrar läraren till elevernas ökning av sin självkänsla och sitt självförtroende.

De faktorer som enligt våra informanter är viktigast och som påverkar andraspråksinlärning är: motivation, språkbegåvning, skolbakgrund, studievana, tidigare erfarenheter, traumatiska upplevelser, eget engagemang, eget ansvar för lärande och modersmål. De flesta intervjuarna anser att åldern och hur länge man har bott i Sverige påverkar andraspråksinlärning, men dessa åsikter stämmer inte överens med forskningen.

Det som kan hindra elever från att snabbt lära sig svenska är enligt de intervjuade personerna: otrygghet, ekonomiska problem, olika liv och familjesituationer, brist på motivation, en känsla att man inte ska lyckas att hantera sitt liv i ett nytt land och vissa människors inställning till invandrare. De intervjuade lärarna anser att en stor omsättning av elever i gruppen och bristen på kontinuitet påverkar inlärningsprocessen negativt. Både lärarna och eleverna anser att grupperna är för stora och att läraren inte hinner avsätta hjälp till alla. Stora grupper påverkar också undervisningens kvalitet.

Ett stort antal av de intervjuade eleverna vill förbättra sin förmåga att prata svenska, men den enda platsen där de använder svenska är skolan. Vissa elever är väl medvetna om att inläring i skolan inte räcker till för att behärska språket. Man bör lära sig och utveckla språket efter skolan också, t.ex. träna hemma, använda språket i vardagliga situationer etc.

Våra intervjuade elever önskar sig att få mer intensiv svenskundervisning, mindre undervisningsgrupper, modersmålsstöd, mer hjälp med praktikplatser, en bättre fysisk arbetsmiljö och en bättre teknisk utrustning. Det finns alltså organisatoriska hinder som enligt de intervjuade eleverna inte är främjande för svenskainlärning och utveckling. Vissa av eleverna vill ha mer disciplin. De lärarna som vi har intervjuat önskar sig att få erhålla mer tid för samarbete med andra lärare, mer tid för att studera forskning i ämnet och mer studiehandledning.

De eleverna som vi har intervjuat anser att utbildning inom SFI är viktigt och de påtalar fördelar med att delta i SFI. De är nöjda med sin skola och sina lärare.

7. Framtida forskning

Våra informanter har bara bekräftat att genomförandet av undersökningen inom ett område som gäller andraspråksinlärning är intressant och viktigt. Vi anser att det finns ett tydligt samband mellan lärares förhållningssätt, öppenhet, attityder, engagemang och elevers språkinlärning och utveckling. Resultaten som vi har fått fram är användbara i vårt arbete. Vi anser att det skulle vara intressant att fördjupa oss i vårt undersökningsområde. I en framtida forskning skulle vi vilja undersöka modersmålets roll i andraspråksinlärning. Förutom att intervjua elever och lärare inom svenska som andraspråk skulle vi vilja intervjua modersmålslärare och deras syn på modersmålets roll i andraspråksinlärning.

Källor:

- Abrahamsson, N. (2009) *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur
- Enström, I. & Holmegaard, M. (1993) Ordförråd och ordinläring. I: Ceru, E. (red.) *Svenska som andraspråk. Lärobok 2*. Stockholm: Natur & Kultur
- Gibbons, P. (2013) *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren
- Hammarberg, B. (2004) Teoretiska ramar för andraspråksforskningen. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Imsen, G. (2005) *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Jensen, J. (2009) *Kreativt andraspråk på högstadiet Hur man lär sig ett andraspråk, Förslag på arbetssätt, tema och övningar, inklusive CD med färdiga mallar*. Malmö: Epago/ Gleerups Utbildning AB
- Lindberg, I. (2008) *Andraspråksresan*. Stockholm: Folkuniversitetet
- Lindberg, I. (2013) Samtal och interaktion i andraspråksforskning. I: Hyltenstam, Kenneth & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin [NE]. (2011). *Andraspråk*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/andraspr%C3%A5k>
- Patel, R., Davidson, B. (2011) *Forsknings-metodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Sandwall, K (2013). *Sfi i praktiken- om språklärande på praktikplatser*. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle* (s.725-771). Lund: Studentlitteratur
- Skolverket (2012) *Kursplan för utbildning i svenska för invandrare*. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/regelverk/skolfs/skolfs?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwpubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2413
- Skolverket (2012) *Utbildning i svenska för invandrare Kursplan och kommentarer*. Stockholm: Edita
- Stukat, S. (2011) *Att skriva examensarbete inom utbildnings- vetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, R. (2010) Den lärande människan - teoretiska traditioner. I: Lundgren, U.P., Säljö, R., Liberg C. (2010) *Lärande, skola, bildning - Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur
- Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Wellros, S. (1998) *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1

Frågor till lärare

- Vilka är enligt din åsikt, de viktigaste faktorerna som påverkar svenskainläring?
- Vilka arbetssätt använder du i din undervisning? Vilka arbetssätt anser du, är mest effektiva och bidrar till språkutveckling?
- Hur ser du på SFI-deltagarnas svenskaspråkutveckling?
- Vad kan förhindra elevernas andraspråkutveckling och användning, tycker du?
- Finns det något som kan förbättras/ förändras i SFI undervisning? Har du några önskemål kring undervisning?

Bilaga 2

Frågor till elever

- Hur påverkar ålder svenskaspråksinläring, tycker du?
- Är det viktigt hur länge man har bott i Sverige? Kan det underlätta att lära sig svenska?
- Är det viktigt vilket modersmål man har?
- Spelar det någon roll vilken utbildning från sitt hemland man har?
- Varför lär du dig svenska? Är undervisning inom SFI viktig?
- Vad vill du göra efter SFI?
- Finns det några fördelar att delta i SFI?
- Vilka möjligheter ger dig att kunna svenska?
- Kan du beskriva hur och på vilket sätt lär du dig svenska, i vilka situationen pratar du svenska?
- Vad tycker du om svenskaspråkets undervisning här i skolan? Finns det något som kan förbättras eller förändras?
- Får du hjälp om du behöver?